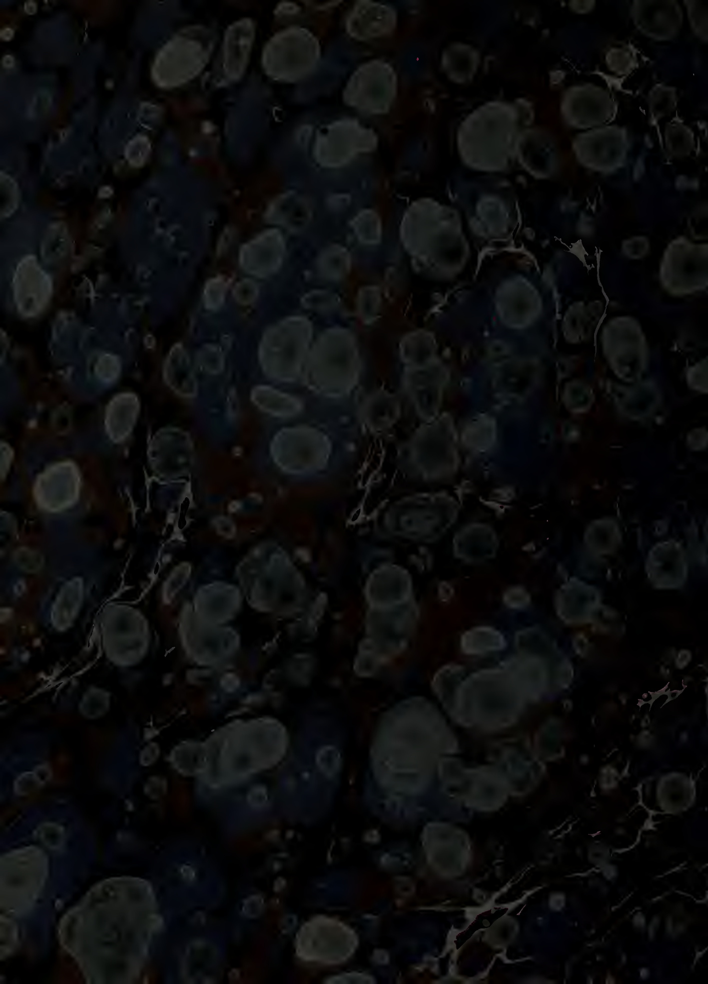
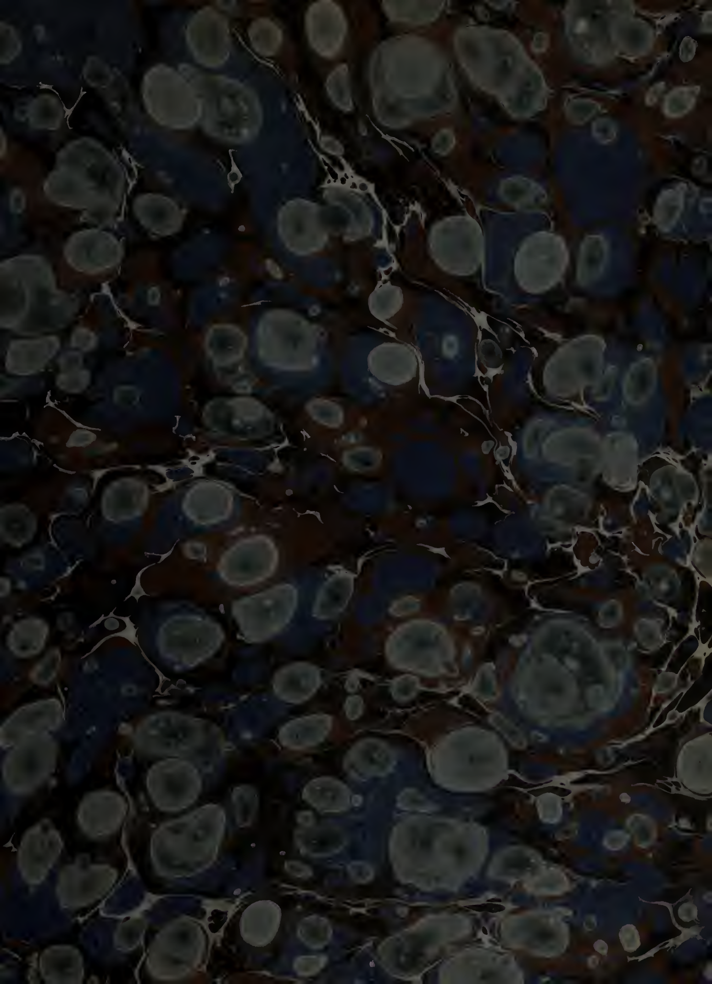

KNUD SÖEBORG

CHRISTEN DALSGAARD

OG HANS KUNST

GYLDENDALSKE
BOGHANDELS FORLAG

CHRISTEN DALSGAARD
OG HANS KUNST

KNUD SØEBORG

CHRISTEN DALSGAARD

OG HANS KUNST

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

LANGKJÆRS BOGTRYKKERI

KØBENHAVN MDCCCCII

Dalsgaard i 1882
Selvportræt

DENNE Bog skal ikke være en Biografi — Dalsgaards Liv tilhører jo endnu ikke Historien — men et foreløbig orienterende Blik udover hans Livs Arbejde og en Tak til den gamle Mester.

Lidt lavt til Loftet, lidt trangt er der i de Almuestuer, hvor Dalsgaards Kunst hovedsagelig spiller; den, der kommer fra rankere, bevægeligere Liv ude i en større Verden, snubler en Smule over Tærskelen og dukker uvilkaarlig Hovedet mere end nødvendig, og Gulvsandet under hans Fødder skurer lidt i Nerverne.

Igennem de smaa, stundom tilspigrede Vinduer strømmer Lyset sparsomt ind og skænker tækkeligt Liv til Pelargonier og Fuksier. I denne Alkove og hin Gammelmandsstol har Sygdom og Afsavn jævnlig til Huse, der er omtrent saa meget Lys over disse Menneskers stilfærdig groende Liv, som over deres Potteplanters.

Men hvor hjærtevindende er ikke den Tilforladelighed og Oprindelighed, som slaar os i Møde! Hine simple Glæder beskæmmer os, og Sorgen, vi ser, har altid sine gode Grunde, her poseres ikke. Som denne Kunst kommer fra Hjærtet, gaar den os til Hjærte.

Hans Smidths, i Antydningen glimrende, men noget tilslørede Kunst griber ikke saa stærkt.

Ring har nok malet Bønderne ligesaa troværdigt, men han har ikke vendt Jorden saa dybt, dertil har han væ-

ret for meget Artist; den kunstneriske Form har optaget ham, som næsten alle af vort famlende Slægtled, mere end den digteriske Kærne.

Exner er en fornøjelig, undertiden elskelig Lyriker. Men Jyden Dalsgaard, hvis Barndomshjem, ligesom Blichers, er Lyngens brune Land, hvor ogsaa hans Ungdomsglæde bor bag sorte Høje, er Søndagsbarnet, som med poetisk skærpet Syn i særlig Grad har haft Betingelser for at fortælle os om den sjælelige, mere skjulte Side af de jævne Menneskers Liv, og disse enfoldige Historier fængsler os, deres slaaende Naturlighed opspiler vor Sans.

Den gode Kunsts indrammede Afspejling af Livet hjælper Menneskene til selv at se, uddyber, ildner og højner dem. Ligesom det spæde Barn opfatter sin Omgivelse vagt, flimrende, utydeligt, medens dets tidligst udviklede Bevidsthed angaar Ernæringen, saaledes vilde, uden Poesiens og Kunstens Hjælp, de primitive Instinkter for Selvopholdelse, Forplantning og Besiddelse forblive eneherskende hos Menneskene; der vilde levnes et afstumpet Følelsesliv og næppe nok en vag Anelse om al den Skønhed, som omgiver os.

Naar Kunsten saaledes er et Middel til Erkendelse, til en stadig dybere, mere omfattende Tilegnelse, en Fremdragen af skjulte Værdier i vor Omgivelse, saa følger deraf, at et Kunstværks Fortjeneste staar i et ligefremt Forhold til den Uforvanskethed, hvormed det afspejler, hvad der skal erkendes. Derfor beror Værdien ikke særlig paa Emnet, men paa, hvad Kunstneren har formaaet at hente ud deraf; thi de samme Love gaar jo igennem stort og smaat, og ligesaa vist, som at der intet er over eller uden om det naturlige, saa sikkert er det, at der i det naturlige, ret beset, altid var Stof nok for den bedste Kunst.

Medens den store Mængde af Kunstnere, ligesom Mængden af Menneskene, vælger de allerede afstukne, alfare Veje og giver sig Vaner og Formler i Vold uden Sans

for, at deres Frembringelse faar et upersonligt Præg og i Tiden det uvæsentliges Skæbne, er der andre, som søger dybt nede eller vidt omkring og fører os ad tilgroede Veje til de skjulte Kilder.

De bliver i Tiden til Mestrene, de ærværdige, om hvem vi samles for at lære i lige Grad baade Liv og Kunst.

Dalsgaard hører ikke til de Begavelser, som har mægtigt Omraade, og hans Forsøg paa at udvide sit Herredømme ud over den jævne Skildring har med faa Undtagelser stadfæstet denne Kendsgerning; der er ogsaa sjældent i hans Arbejde, selv i større Kompositioner, som Ansgar-Billedet i Vallekilde Højskole, noget Spor af den Magtbevidsthed, som jævnlig, ogsaa hos ringere Kunstnere, faar Udtryk i Foredragets Ild eller i Forholdenes og Omridsenes stigende Pomp. Det kan næppe antages at være det storslaaede, der fra først af har betaget ham stærkest hos hans Ungdoms Mestre, hos Kunstnere som Marstrand, Skovgaard og Constantin Hansen.

Dalsgaard lærer os først og fremmest at være stille og lytte. Det er sikkert ingen Tilfældighed, naar hans Liv har formet sig saa lidet verdsligt, naar han i den skovomsluttede lille By har søgt en Tilværelse saa langt borte fra Stræv og Forfængelighed og gennem 40 Aar funden sig tilfreds ved den. Han har næppe selv kunnet være blind for Ofrene, som maatte bringes, iblandt hvilke det mest følelige for en Maler, som elskede sit Kald, skulde synes at have været Savnet af kammeratlig Ansporing og Kritik. Der er, især i de her gengivne Enkeltfigur-Studier fra Krabbesholm, hine nydelige, overlegent og karakterfuldt udførte Blyant- og Vandfarvetegninger fra 1848 til 60 Aarene meget, som tyder paa, at Dalsgaard i Retning af Teknik kunde være naaet videre, kunde have udfoldet sig bredere og friere, hvis han, i Stedet for at spærre sig

Bondepige med en Kurv

inde, havde udsat sit Talent for den mere hærdende Luft ude i den aabne Verden — han har end ikke villet benytte Muligheden for at komme udenlands, skal f. Eks. en Gang have afslaaet et Tilbud om det Ancherske Legat. Men hvad Kunstneren vilde have vundet teknisk i et fyldigere malerisk Foredrag og aandeligt — maaske — i et bredere, videre Syn, skulde mulig, vil hans Venner indvende, været betalt med noget af den Uberørthed og den kun i Stilheden voksende Fortrolighed, som er Styrken i hans Kunst, og kunde da være bleven betalt for dyrt. Og videre vil de sige, som ønsker at bevare den skønne Teori om Talentets Udfoldelse i Stilheden, at selv om en Del af hans Produktion, siden han i 1862 tiltraadte Tegnelærerstillingen ved Sorø Akademi, har været skæmmet, snart af en lidt sødlig Poetiseren — som Pigen ved Postkassen — snart af lidt himmelvendt Drømmeri bort fra den jævne, naturlige Verden, hvis Muld han har vendt med saa mangt et djærvt Spadestik; tilbage bliver den Kendsgerning, at Dalsgaard i Sorø har malet et ikke helt ringe Antal Lærreder, som i Inderlighed og psykologisk Skarphed staar paa Højde med de berømte førsorøeske Billeder i Galeriet og Aarhusmuseet. Det være nu foreløbig, som det vil. Hernede er blandt andet malet, i Aaret 1882, det ypperlige legemstore Selvportræt med Kunstneren ved Staffeliet, som hænger i Udstillingsbygningens Trappegang; bedre Kilde kan vanskelig søges af den, som ønsker at blive fortrolig med Christen Dalsgaards Personlighed. Paa den samme Væg hænger som Kontrast Krøyers Selvportræt, den mondænt sommerklædte, solbrændte Kunstner, siddende paa Stranden i bagende Sol, flygtigt og øjeblikkeligt i Opfattelse og Udførelse, et Stykke Impressionisme. De to Portræter svarer til hinanden, omtrent som et fyrigt og elegant Koncertforedrag paa Violin svarer til en Orgelmesters ensomme Spil i den tomme Kirke.

I Stedet for det flimrende Friluftssolskin har den ældre Kunstner valgt Atelierets klare, rolige, kølige Lys, i hvilket han har kunnet følge og med en sjælden Troskab berette om Formens og Omridsenes hovedsagelige Karakter, og som har været afgørende for Farvernes Ædruelighed. Det stort og rent tegnede Ansigts Udtryk er uforstyrrelig Opmærksomhed; den sirlige Silkekalot og Fadermorderne, Brillerne og Cigaren, den tankeantydende Baggrund af Bøger og Mapper, Redskabernes Soignerthed — saaledes den penibelt blanke Mahognipalet, en ømt vogtet Arv fra Læreren Rørbye — alt angiver den stuekære, omhyggelige, gammeldags Kunstner, den lunt lyttende, som kan høre Græsset gro.

Det kan ikke nægtes, at der er lidt Ensformighed i Stofgivningen, noget i Overfladebehandlingen, som om Ansigt og Skikkelse var skaaret i Træ og pudset efter med Sandpapir. Saadant noget betyder dog mere i den unge Akademi-Elevs Øjne, end hos den Beskuer, som har set mere i Verden, og som har tænkt mere over væsentligt og uvæsentligt og blandt andet har iagttaget Metoders og Princípers Omskiftelighed. Jeg husker godt, at nogle Unge, for hvem den pastose Malemaade var et Evangelium, og et Billede, malet med Spartel, en Revolutionsdaad, ved dette Maleris Fremkomst fandt, at det var for glat malet. Men Tiden ruller, og dens Omdrejning er nu kommen til et Punkt, hvor den klare, endog soignerede Redegørelse ikke er i og for sig mistænkelig eller behøver at forsvares.

Blandt andet i den Retning var Raadhusudstillingen af overordentlig Betydning, især for det store Flertal af kunstelskende, som ikke f. Eks. ved Rejser havde faaet deres Syn paa Kunst frigjort og renset for Dogmatik. Vi saa der den gamle Skovgaards Billeder med deres forholdsvis sparsomme Masse af Pigment og deres, ingenlunde om Spartelen mindende Teknik, i Storhed overskygge de vo-

Bondemand i Vinterdragt

luminøse, rigelig belagte eller impressionistisk vibrerende Lærreder af senere dygtige Landskabsmalere, som Zacho eller Godfred Christensen, og vi saa Eckersbergs spidse Pensel triumfere i Enkelhed og velgørende Klarhed paa Portrætets Omraade. Det vilde være ensidigt at drage den Slutning, at hvad der er kommen til os fra Davids og Ingres's Frankrig, er bleven optaget i vort Maleri med varigere Udbytte end Paavirkningen fra den grovere, mere prosaiske Bonnat — eller at ville lukke Øjnene for den kærnesunde Vækst i meget af Krøyers, Anchers og Viggo Johansens Frembringelser, men Udartningen til det grødede og utilstrækkelig udhamrede, som har gældt for Storhed, er det ingen Skade til at have faaet fastslaaet.

Vor Kærlighed til Rembrandt, f. Eks., behøver ikke at mindskes det ringeste Gran, selv om vi hos Holbein eller i forskellige Perioder af italiensk Renæssance har opdaget Aarer af et andet Metal, hvis Udnytning i Øjeblikket er os særlig magtpaaliggende.

Naar vi studerer et Arbejde som Dalsgaards Selvportræt, føres vor Tanke snarest hen paa saadan Kunst som van Eyck, Dürer og Holbein. Vi har noget af den samme velgørende Fornemmelse af Durabilitet og Tilforladelighed i Selskab med saadanne Kunstnerpersonligheder, som naar vi i Livet træffer sammen med Mennesker, om hvem vi uvilkaarlig i vort stille Sind udbryder: »Det er da reelle Folk!« Dette er det grundlæggende i vor Opfattelse, det som stemmer os trygge, og er sligt end selvfølgelig ikke alt, hvad man kan forlange af et Kunstværk, saa lidt som af et Menneske, saa er det dog forbavsende, hvor meget de etiske Værdier betyder for et Arbejdes Bestaaen gennem Tiderne. Kærlighed, Sanddruhed, Mod, Troskab, Energi, men først af alle Kærligheden!

Med den største Ømhed har Dalsgaards Øje vogtet paa hver Nuance, hver Form i det Stykke Natur, som

Peer Svenske skal til Marked

frembød sig i Spejlet, og med overlegent Talent har han formaaet at beherske Billedets Enkeltheder, undertrykke og fremhæve og at føre den kunstneriske Helhed sejrrigt igennem. Se, hvor godt paa sin Plads al Ting er inden for dette Lærreds Rum! Selv om der er gjort Rede for de smaa, blaa Sømhoveder og for hver Fold i den ombøjede Del af Blændrammens Lærred, for Fingrenes Muskelbevægelser under Arbejdet, for den veltjente Palets blanke, i Tidens Løb helt bugtede Flade, for Bogryggenes Glanslys o. s. v., forbliver alligevel Ansigtets Udtryk og Karakter fremherskende i Billedet; Beskueren vil huske den arbejdende Malers faste, rolige Blik bag Brillerne, den hvælvede, tænksomme Pande og det kraftige Næseben.

Dette Kunstværk har ikke alene Værdi som et slaaende og dybt set Portræt af dets Autors sobre og energiske Personlighed, som saadant indtager det en overordentlig høj Rang blandt alle danske Portræter, men er ogsaa typisk for Dalsgaards Arbejdsmaade. Denne gennemtænkte, ligesom videnskabelige Tilrettelægning af Stoffet, denne Sky for at vove sig længere ud paa Følelsens Omraade, end hvor den klare Forstand har Grund under Fødderne, er betegnende for den store Del af hans Produktion, som vil blive staaende.

Ligesom Portrætet fornemmelig virker ved sin imponerende Afklarethed, saaledes er ogsaa Nervøsitet og Travlhed banlyst fra Kunstnerens Arbejdsrum, som er halvt et Studerekammer og halvt en Malerstue, hvor han blandt Bogreoler og ordnede Mapper med gammel Kunst har skabt sig en Slags Erstatning for den større Omgivelse, som hans Eremitliv har unddraget ham; den sirligste Orden raader her overalt, ogsaa i Malerkassen med dens forskellige Oljebeholdere med Skruelaag og med de hvilende Pensler indbundne i Seglgarn for at hindre Børsterne i at stritte!

Gennem det store Ateliervindue, hvorfra Lyset falder bredt og enkelt, skimtes Omridsene af Havens Rødtjørn og Kastanjer, og i dette højloftede Rum er der et hemmelighedsfuldt Sus af Fred, som ligner Løvhvælvets ude blandt Sorøskovenes slanke, omfredede Bøge.

Alt det velholdte og nydelige, som præger den, det rige Akademigods underlagte Egn, Palæerne med deres yndefulde, kyske Arkitektur, Akademihaven med dens fornemme og statelige Ro, den blanke Sø med Svanerne, som har Tilhold paa Ingemanns Ø, al den Fred, som her, ikke blot om Aftenerne, men om Dagene med, hviler over Land og By, har været en væsentlig Faktor i hans Livs Facit. Naar man kender disse Enges og Skoves balsamiske Luft, Stilheden og Uskyldigheden, Sommerdagenes Duft af Tjørn og Syring og al den bølgende Frodighed herude og de lyse Nætter med lydløst hastende Flagermus, med Elvertaager og kvækkende Frøer, har man ikke ondt ved at tilgive, om der under saa idylliske Forhold nu og da er sluppen lidt Barnlighed eller Jomfruagtighed ind i Dalsgaards mandige Kunst. Og kommer nogen lidt træt, lidt oprevet hertil for et Øjeblik at puste og samle Kræfter til nye Kampe, da aabner al denne Velsignelse et saa lokkende Fristed, at det ikke falder ham vanskeligt at forstaa, at en saa enkel Aand som Dalsgaard, selv med en klar Bevidsthed om, hvad det vilde koste, kan have smilet og givet Kampen ude i Verden en god Dag.

Krabbesholm Vinter

Dalsgaard er født den 30te Oktober 1824 i Skiveegnen, paa den gamle, statelige Hovedgaard Krabbesholm, som ejedes af hans Fader, en rigtig Herregaard med Taarne og en Riddersal, og hvor Bønderne endnu i Dalsgaards Barndom maatte gøre Hoveritjeneste.

Moderen skal have været meget svag og laa til Sengs de sidste 15 Aar af sit Liv, i al denne Tid plejet af den gamle Dalsgaard, som ikke veg fra hendes Nærhed og efter Sigende under hele hendes Sygeleje næppe var af Klæderne en eneste Nat. At der har været Race i den lille, firskaarne Gamle med det lange, hvide Haar ned over Skuldrene, som vi ser ham paa et lille naivt, meget tidligt Billede af Sønnen, derpaa tyder ikke blot den høje Alder, han opnaaede, men adskillige overleverede Træk.

En Anekdote, som er betegnende for hans lune Selv-

sikkerhed — en Egenskab, som er gaaet i Arv til Sønnen — men som man helst skal høre den gamle Professor fortælle med det ægte Dalsgaardske Drilleri, behandler Forholdet til Bønderne paa Godset paa den Tid, da disse ved Køb af Gaardene efterhaanden udløste sig af Hoveriet. Den sidste Gaard betænkte de sig paa i 10 Aar, stadig i Haab om, at Ejeren skulde blive træt og slaa til billigt. Men deres Forventninger beskæmmedes Aar efter Aar, idet Dalsgaard til Straf for deres Lumskeri lagde 100 Rd. paa, hver Gang de kom paany. Da de tilsidst indsaa, at der var ikke noget Udkomme og nødtes til at købe, kom deres endelige Erkendelse af Manden til at staa dem i 1000 Rd.

Ogsaa legemlig var den gamle Dalsgaard en haard Hals; han blev over 81 Aar gammel. Indtil sit 67. Aar havde han endnu ikke mistet en Tand, og den, han da fik trukket ud, var en, han havde brudt en Splint af mange Aar tilbage ved under et barbarisk Væddemaal, som han virkelig vandt, at paatage sig at bide et Tretommesøm over! Sønnen, Christen Dalsgaards til Overmaal kraftige Profil er dog ikke udelukkende noget Racemærke, men hidrører tildels fra, at hans, som det synes, noget uforsigtige, Barnepige har haft Held til at faa knækket Næsebenet paa ham to Gange ved at tabe ham i Trappen.

De var flere Brødre, nær hverandre i Alder, og Legen gik da gladelig, om Sommeren især i Skoven og paa lange Strejftog. Naar Tiden kom, da Rønnebærrene modnedes, var det en Fest uden Lige, rustet med en Læder-Brandspand fuld af de røde Lokkebær at vade gennem Skovbundens raslende Løv ud at se til Donerne og at opstille nye; og saa Farten hjem med Fangsten i Spanden, med drengemodige, dybe Drag sugende Efteraarets skarpe, styrkende Luft og den uforglemmelige Duft af Troske.

Om Vinteren var der Vindeltrapperne og Lofternes mystiske, lokkende Halvmørke; her var Plads overalt til le-

2*

Peer Svenske med Karv og Stok

gemlig Tumlen, og den gamle Gaard med dens Sagn og synlige Minder om Riddere og Damer og ikke mindst Borgestuens Spøgelse- og Røverhistorier aabnede Omraade nok, ogsaa for Fantasien.

Egentlig skulde Christen Dalsgaard have studeret og været sendt til Viborg Latinskole sammen med en lidt yngre Broder, nu Pastor *emeritus*. Men da han havde stor Lyst til at tegne, og denne Lyst blev yderligere opflammet ved et Besøg af Landskabsmaleren Rademacher, modnedes efterhaanden hos ham Tanken om at blive Maler, og da han var 17 Aar gammel, rejste han med Faderens beredvillige Samtykke til København for at skaffe sig Uddannelse.

At det ikke er gaaet helt glat for ham, ses af den Omstændighed, at han først efter 5 Aars ihærdigt Studium, dels

Peer Hansen

Ungdomsportræt, tegnet af Rørbye

paa Kunstakademiet, dels hos Rørbye, som viste ham megen Interesse, naar op i Modelskolen.

I det vedføjede Udkast af Rørbye ser vi den unge Dalsgaard, som han saa ud i Akademiaarene, endnu skægløs, men med de en Gang for alle vedtagne Fadermordere og Halsbindet. Den omhyggelige, klare Kontur er tegnet paa Lærredet som Grundlag til et paatænkt malet Portræt og er meget betegnende for Rørbyes sirlige og rationelle Fremgangsmaade. Karakteren er allerede paa dette forberedende Stadium meget præcist angivet, f. Eks. det lidt sarkastiske Smil ved Munden.

Den Grundighed og Prægnans, Dalsgaard har faaet indskærpet af sin Yndlingslærer, har han holdt fast ved Livet igennem, selv om han nu og da har hævet sig til større Bredde, og selv om han maa siges aandeligt at have overfløjet sin Mester — Rørbye døde jo allerede i 1848, just som Høyen fra sit Katheder var begyndt at aabne Vej for et nyt og rigere Syn paa de kunstneriske Emner.

I 1847 debuterer Dalsgaard, 23 Aar gammel, og udstil-

ler fremdeles aarlig paa Charlottenborg og opnaar 9 Aar efter, i 1856, at vække almindelig Opmærksomhed med sit betydelige Billede af to Mormoner, som er i Færd med at gøre Propaganda i en Tømrers Hus paa Landet.

I 1854 havde han imidlertid allerede udstillet et andet Billede, som ved sin Naturlighed og sit elskværdige Skælmeri ogsaa maa regnes blandt hans bedste; det var det nydelige, fra Galleriet velkendte »En Fisker viser sin Datter en Baad«.

Dette Billede betegner dog endnu ikke Dybden af Kunstnerens Følelse, det kunde for saa vidt godt være malet af Vennen Exner, i hvis Kunst det lette og elskværdige vedblev gennem hele Livet at spille som Sollys gennem Bøgeløv, medens hos Dalsgaard Alvor og ofte gribende Sorg blev det ledende Motiv, hvis vemodige eller smertelige Velklang gentagende, men aldrig trættende, understreger hans varmhjærtede Kunsts Hensigt.

Vi befinder os i en Limfjordsfiskers Hytte. Vinduet staar aabent ud til den aftenblanke Fjord, hvor en Baad med et slapt hængende, rødt Sejl netop roes om Pynten og nærmer sig Bredden foran Huset.

Julemorgen hos en Bondekone

Denne Baad er Anledningen til den gamle, snurrige Fiskers Drilleri; han staar i sine Pludderbukser og med en toppet Hue paa Hovedet og søger at hen-

En Fisker viser sin Datter en Baad

lede Datterens Opmærksomhed mod Vinduet, paa Skrømt spørgende hende, hvad det vel kan være for en Gæst, hun skulde vel ikke vide noget nærmere derom?

Den unge Pige faar meget travlt og bøjer sig rødmende og med stor Iver over Nettet, som hun er beskæftiget med at bøde. Den lunt opfattede Situation former sig til noget som en knøw bette Historie i jydsk Mundart, fortalt saa at den huskes.

Til Billedet med Mormonerne er Dalsgaard gaaet med en meget resolut Vilje og med den Hensigt at bygge et grundmuret Værk; det er den mest sammensatte og vanskelige Komposition, han til da har forsøgt sig med, og selv om Kunstneren ikke her har naaet den fuldkomne

Bondepige i Høstdragt med en Bimpel

Simpelhed eller en saa stilfuld, malerisk Fordeling af lyst og mørkt, som i senere Arbejder, maa dog Billedet siges at være velbygget, fast og alvorligt gennemtænkt i dets Konstruktion, ligesom dets Kolorit har den samme behageligt overraskende Vederhæftighed og Fylde og renlige Klarhed, som Farverne i »Udpantningen« og mange andre Lærreder, hvor Dalsgaard har styret klar af det greelle, som skæmmer en Del af hans alt for »digtede« religiøse Malerier.

Som et landligt Interiør, slet og ret, er Billedet i høj Grad karakteristisk og overbevisende; man synes at spore i Næsen den friske, pirrende Lugt af Spaanerne paa Gulvet, de hvidkalkede Vægge er behængt med Værktøj; og Lyset fra det lille kvadratiske, med Spindelvæv forseglede Vindue med Udsigten til Skoven, strømmer meget naturligt ind over Høvlebænken, hvor Snaps og Øl og Mellemmad er flygtigt serveret mellem det løse Værktøj. Og videre paa sin Vej blinker Lyset i Sølvknapperne og kalder Farverne frem i den gamle Bondes og den blinde Piges Stadsdragter.

Men sjældnere end al denne ydre Livagtighed er Billedets mærkværdig fyndigt udtrykte Sjæleliv.

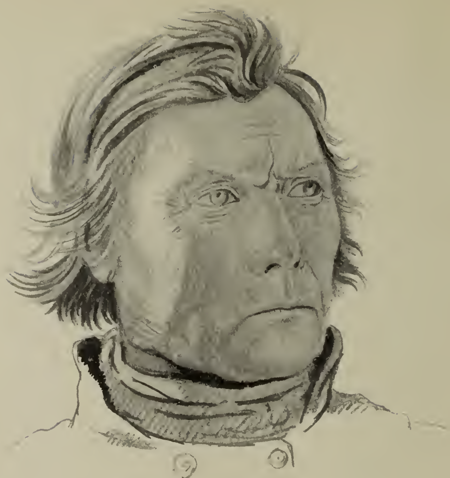
Dets centrale Moment er Gruppen med den urokkelige Gamle, som har sin højre Haand knuget paa Støttestaven, og den blinde, hysteriske Pige, som sidder med Øjnene lukkede og Hovedet kastet ekstatisk tilbage, hvis hele Legeme synes at trække sig sammen i Lytten, og mod hvem den unge, vadmelsklædte Fanatiker tydelig nok med forønsket Virkning retter sin glødende Argumentation; imellem disse tre titter en lille forbavset Unge frem under Høvlebænken i Baggrunden, ved hvilken den unge, dygtige Tømrer selv staar fordybet i en Traktat, formodentlig ikke helt afvisende Tanken om en Diskussion, selv om der i Øjeblikket spiller et forbeholdent Smil om hans Læber.

Længere borte, med Hænderne paa Ryggen, lænet mod Væggen staar en kærnesund, vakker, barbenet Glut — sagtens Pigen i Huset — som forhaabentlig holder sig skeptisk, og i Kammeret ved Siden af ses Tømrerkonen ved Vuggen, optagen af jordisk Pligt og jordisk Lykke.

Den Gang Billedet blev malet, var det mest Sekterere, som aabnede Angreb paa Vanekristendommen og pustede til den ulmende Spekulation, hvis Gløder næres og om-

Mormonerne

Peer Hansen

fredes gennem lange Vintres og upaalidelige Somres indestængte Liv i nordiske Hjem. I Norge var det Haugianerne, af hvis Gemytsliv Tideman har malet beslægtede Billeder, som paa den Tid manede Folk til Hellighed.

For vor Generation falder det naturligt at omsætte Mormonerne i Billedet med Indremissionærer, og vi kan da i forøget Grad glæde os ved Tanken om, at de næppe vil faa Bugt med denne stædige Gamle, som har skaaret sig en Livsoverbevisning af lige saa naturlig Oprindelse og lige saa retlinjet og ubøjelig som hans Egekæp. Den

Læsende Bondedreng

stakkels blinde Pige derimod, som med en Art af Lystfølelse lader sin Fantasi suge ind i Fanatismens Vacuum, har vist mange missionske Søstre rundt omkring i vore Sindssygeanstalter nu til Dags.

Dalsgaard viser os Uhyggen, men med dens Brod fjærnet. Billedets Antydning af sund Skepsis, dets Perspektiv af Arbejde og naturligt Liv genopretter Ligevægten i Beskuerens Sind. Dette betyder ikke blot, at Bogen kan lukkes i med en en behagelig Bevidsthed om gennemgaaet, men lykkeligt overstaaet Spænding; det er mere, det er Kunstnerens Personlighed, som bringer os sit vægtige Vidnesbyrd om det naturliges og Sundhedens Supremati i Verden. En lignende Tendens laa muligvis skjult i Niels Bjerres store Billede af de hellige Harboørefiskere, men den var da saa stærkt tilhyllet, at Virkningen forblev pinlig, og at Billedet, saa ypperlig karakteristisk det var, umulig kunde blive nogen kært.

Dette Arbejde blev altsaa et Gennembrud for Dalsgaard. Det havde optaget ham i lang Tid, og han var, førend det blev udstillet, saa ængstelig for dets Skæbne, at han, efter hvad der fortælles, var nær ved at briste i Graad, da Kammeraten Exner, som en Dag i Atelieret var indbudt til at se det færdige Billede, i nogle Minuter forholdt sig tavs. Men da Vennen omsider begyndte at udtale sin varme Beundring, løstes der op for Beklemmelsen, og endnu før Udstillingen blev Billedet købt af Høyen til »Selskabet for nordisk Kunst«.

Paa Charlottenborg, hvor det naaede til 2den Ophængning, vakte det Marstrands Interesse i den Grad, at han paa Trods af Akademiforvalterens vrantne Indsigelser hængte den unge Malers Billede paa en fremskudt Plads, hvor det hævdede sig med Ære og grundlagde Dalsgaards Anseelse som en ejendommelig og poetisk begavet Skildrer af dansk Folkeliv.

Vogterdreng

DER er ikke udarbejdet nogen Statistik til at vise Omfanget af den Ødelæggelse, som Næringsbekymringernes sjofle Bacille har udrettet blandt, særlig smaa Landes Talenter. Men ret jævnlig vil man opdage, at hvor en Kunstners Udvikling er foregaaet harmonisk og frodig, har han ogsaa fra Barnsben været stillet uden for den mere vulgære Del af Tilværelseskampen, i hvilken ædle Kræfter altfor ofte ligger under.

Dalsgaard har jo for saa vidt været begunstiget, som han ikke har kendt til Næringssorgen, i al Fald i dens skrappere Form. Hans Kampe har staaet paa et Talentet

værdigere Omraade, hans dybt alvorlige Hensigt og høje Stræben har hos den genstridige, kunstneriske Form mødt den Modstand, som var nødvendig for en sund Udvikling.

Modgang er storartet — bevares — uundværlig til at staalsætte Musklerne i et ungt Talent, men Vinden paa Ryggen en lille Tid er ogsaa godt og behøver ikke at demoralisere.

Opmuntringens og Anerkendelsens friske Brise fandt Dalsgaards Sejl i Stilling, fyldte dem og drev hans Skude gladeligt i Vej. Allerede 1857, Aaret efter hans første Succes, mødte han med et større og et mindre Maleri, som begge i samme Grad som Mormonbilledet hører til Blomsten i hans Produktion.

Det største af disse var det, som bærer den for Dalsgaard meget karakteristiske, omstændelige Titel »En hjemforlovet Artillerist fra Morsø og hans yngste Søster overrasker gamle Venner i Salling, hvilke i et Udhus ere beskæftigede med at istandsætte en Ruse«. I nævnte Udhus, hvor Gulvet er Sand, bevokset med Totter af Græs, og hvor Ænderne vralter husvant omkring, ser man den gamle, halvt Bonde og halvt Fisker, med de skørtagtige Bukser og Nissehuen. Konen og den unge Datter har anbragt sig ovenpaa hver sin Tønde og er i Arbejde med en Fiske-Ruse. Da gaar Døren op ligeoverfor den unge Pige, saa at Lysets Glans falder ind over hendes Skikkelse og stiller de gamle bort i Skyggen. Der sidder hun med de arbejdsoptagne Hænder og stritter ovenpaa Tønden og stirrer blændet mod Døraabningen, hun kan op imod Lyset ikke ret se, hvad det er for en Skikkelse, der træder ind, men desuden er hans Skæg vokset ud, og Munderingen har forvandlet ham.

Han fra sin Plads kan nok gøre sig Rede for, hvad han ser, men lidt overvældende er det jo, at det saadan lige netop var hende, han skulde faa at se først iblandt

En hjemforlovet Soldat

Pige, der gynger

de »gamle Venner«; det staar jo ikke til at nægte, at han nok havde gjort sig nogle Tanker om at faa hende at se, og blandt Forestillingerne om de Forandringer, som maa være foregaaet i det Aarstid eller to, har Tanken om Ane Maries Vækst fra endnu halvt Barn til fuldvoksen Mø nok været den, der har sysselsat ham mest paa Vejen herud i Dag.

Og der sidder hun nu sund og dygtig, barbenet, i sit nette, stribede Skørt; det unge Bryst hvælver sig svagt under Særken, og hendes vakre Ansigt har Præg af Uskyld og Loyalitet. Henne fra Krogen sender Moderen, halvt vendt fra Arbejdet, den kommende Gæst et ikke uvenligt Blik i Møde.

Medens dette staar paa, spiller som et

Detailstudie

3*

Bondepige i Sorgedragt til lettere Sorg

nydeligt Bimotiv Genkendelsen mellem den bedstefaderlig rare Gamle og den lille, i fineste Puds struttende, fremmede Pige, som stiv og værdig rækker ham sin Haand.

Malerisk set er Motivet kraftigt og fuldt af Liv; dets Kolorit — se de violette Farver i Uniformen og i den lille Piges Skort — er af en betagende Friskhed. Soldatens Silhuet tegner sig mod den aabne Dors stærkt belyste Flade med en for Billedets Holdning afgorende Virkning; man har stor Fornojelse baade af Clairobscuret og af at følge den minutiose Redegorelse for Kappe-Kniplingernes og Tørklædets Monstre og de sirlige Folder i Barnets Dragt; fortræffeligt karakteriserede er de to gamle i Billedets Skygge, ud fra hvilken den unge Piges Skikkelse tegner sig nydelig belyst og danner Kompositionens Kærnepunkt.

Der er i den firkantede Maade, hvorpaa Dalsgaard tegner en saadan ung Karl, som denne Soldat, eller som den unge Fader i »Snedkeren med Ligkisten« en vis Drojhed, som er grundforskellig fra den storre Bevægelighed hos Exners raske og altid pyntelige Amagerknøse. Exner er den af de to, der har kunnet mest, har udtrykt sig med storst Lethed.

Derfor er der en vis behagelig, men under Tiden mindre fængslende, Almindelighed over baade hans Farve og Karakteristik. I Vermehrens Billede af Reservesoldatens Afsked spores mere Slægtskab, og hans »Faarehyrden paa Heden« har ganske den samme poetiske Lodighed, som dog saa langt hyppigere moder os hos den mere digterisk begavede Dalsgaard.

Som Kunstneren i Billedet af den hjemforlovede Soldat tager haardhændet og samvittighedsfuldt paa den maleriske Side af Opgaven, saaledes er ogsaa det aandelige Indhold mere stortskaaret end almindeligt i Genrebilleder, hvor det erotiske spiller ind. Erotiken er her rammeste

Alvor. Livet selv er Alvor — nu er det den Slægt, der er fremme i Lyset, fulgt af de gamles vemodige Øjne fra Skyggen . . . siden! . . . Og hint Moment, det afgørende Gensyns Blik mellem to unge er her følt og tænkt med en saadan Noblesse, en saa ægte Patos, at Billedet i al sin Jævnhed bærer den store Kunsts Insignier.

I ikke ringere Grad er det andet Billede fra samme Aar præget af den Simpelhed og Højhed, den Afstand fra populær Sentimentalitet, som den bedste Del af Dalsgaards Arbejde har fælles med det, vi er vant til at betragte som den store Kunst. Om et Billede som »Landsbysnedkeren, der bringer Ligkisten til det døde Barn« er lige saa »stort« som Millets »Brændehuggeren og Døden« vilde det være overflødigt at diskutere. Millet er Geniet, har desuden levet i et stort Land, har den større tekniske Frigjorthed, og hans Arbejde har baade i Form og Indhold den mægtigere raadende Abstraktion; men Dalsgaards konkrete Fremstilling af Døden, som, om man vil, i den gamle Snedkers Skikkelse smyger stille ind i Hjemmet, har alligevel Egenskaber, som stiller det lige saa afgjort inden for den uforgængelige Kunsts Rækker; det ejer noget af tidlige græske Gravmælers blufærdige Elskelighed, saa nænsomt lægger Hermes sin Haand paa Eurydikes Arm i det dejlige antike Relief, som findes i Museet i Neapel.

Billedets Farvevirkning er harmonisk, varm og fin, med en rhytmisk Fordeling af dæmpet grønt i Ligkisten og i Konernes Ærmer, af rødt i den rustmalede Dragkiste og hvidt i den kalkede Væg og Lintøjet.

Væggen med de smaa, billige Skilderier, Bjælkeloftet, Dragkisten, Trævuggen, det sandstrøede Murstensgulv — saaledes er Scenen, hvor Dramaet spiller, og lige saa ringe og uanselig er dets Handling. De unge Folk har mistet deres lille Barn, og nu skal det puttes i Jorden; Barnets Fader har aabnet Døren for den gamle Snedker,

Snedkeren bringer Kisten til det døde Barn

som kommer med Kisten under Armen, og denne er traadt ind med blottet Hoved og et tyst Nik, det nænsomste Dødens Sendebud. Nu staar de begge tavse og forlegne, i Ærefrygt afventende Forløbet af den unge Moders hæftige Udbrud af Sorg. Men Bedstemoderen bøjer sig over hende og stryger hendes Haand og snakker moderligt, mildt og jævnt til hende som den ældre, med Liv og Død fortrolige Kvinde, hos hvem Sorgen er gammel i Gaarde, men ogsaa Mindet og Fortrøstningen.

Limfjordsfisker stager over Isen

En Pige, der pynter en Grav

For Dalsgaards drøje, jydske Sind har i det hele taget Skilsmissen staaet som det vanskeligste og tungeste i Verden; ligesom sin Lærer og Mester blandt Digterne har han ment, at den største Sorg i Verden her, er dog at miste den, man har kær. Det lille Billede af En Pige, der pynter en Grav, som er malet i 1858 og findes i Komponisten, Professor Barnekows Samling, er et andet af de mange Eksempler paa Kunstnerens Menneskemedviden og Følelse.

Saa stille og hvid, som Sneen over Kors og Tue, ligger Sorgen over denne Piges Sind. Ak ved din Død min Glædes Lys gik ud, men en Gang skal jeg se dig som min Ven hos Gud staar der skrevet paa Trækorset, hvis Revner antyder, at der er gaaet Aaringer, siden det blev rejst. Og som hendes jævnlige Gang er gaaet til Ungkarl Lars Jensens Grav, saaledes vil denne fylde hendes Til-

værelse, til Mulden en Gang lukker sig om hende selv, og ogsaa Sorgens Lys er slukket.

Hun hører hjemme i et træls og sandet Land, hvor Menneskenes enfoldige Viljer vokser sejgt og urykkeligt, som Lyngens Rødder; og man maa have Hedens milevide Ensomhed for Øje, hvor Blicher fortæller, at han kunde strejfe Dage uden at træffe et levende Væsen, for ret at forstaa denne Skikkelse, hvis eneste Tanke vandrer over golde Flader, kredsende om en Grav.

I Aaret 1859 udstillede Dalsgaard Billedet af »Et Par gamle, jydske Bønderfolk, der nyder Alterens Sakramente i Hjemmet«, for hvilket han hædredes med den Neuhausenske Præmie. Billedet blev sendt til England, til en Salgsudstilling, arrangeret af en, som det siden viste sig, mindre solid, svensk Kunsthandler, forsvandt derovre og har aldrig været til at opspore siden.

Efter Fotografier at dømme har det været smukt komponeret, tegnet og malet med en vis Bredde. Det besidder ikke ved sit Motiv den almen menneskelige Sangbund, som det nylig omtalte Billede med Moderens Sorg over sit døde Barn, hvor vi alle kan gribes, fordi vi alle forstaar det, der gaar for sig; men de to gamles enfoldige Andagt er set med en indtagende Hjærtensgodhed.

Dalsgaard fortæller os — og vi tror derpaa — at disse gamle Folk har bevaret sig uskyldige, som to Børn, gennem et langt, trælsomt Liv, og som to gode Børn bereder de sig til snart at sige et fromt Godnat, nu da Livsdagen gaar mod Hæld. Længe vil det ikke vare, inden der bliver »løst op« for den syge Moerlille, som aabenbart er gaaet til Sengs for sidste Gang; og som de har fulgtes troligt alle Dage, vil den gamle Husbond snart følge efter, naar han først har lukket Mors Øjne.

Sakramentet i Hjemmet

I Dag skal de i Fællesskab nyde det hellige Maaltid, og saa er hun bleven stadset op og rejst til Rette i sin Alkoveseng, og i hendes Nærhed er anbragt Dug og Lys paa et improviseret Alterbord. Alt i Stuen er pynteligt og net, og der er strøet frisk Sand paa Lergulvet. Paa en Stol ved Siden af Sengen har den gamle Bonde taget Plads med en Salmebog knuget i sine Hænder, og nu bøjer de sig begge, opfyldte af Handlingens Hellighed; den unge Pige bag ved Stolen slutter sig andægtig til dem, og alle tre lytter de i Ærefrygt, tusinde Mile borte fra Skepsis, til Præstens Ord om Frelse fra Synd ved — Fortæring af den frelsendes Legeme og Blod! Ord, hvis Besynderlighed det intet Øjeblik falder dem ind at gaa i Rette med, det er jo Guds Ord, de kender dem jo fra

Bondepige med Aag og Spande

deres lille, firkantede Katekismus, hvis Autoritet gennem hele Livet er falden dem lige saa selvfølgelig, som den Luft, der omgiver dem, og hvoraf de drager Aande.

At Dalsgaard har kunnet se paa dette Enfold med en fuldkommen ublandet Sympati og inderlig Forstaaelse er betegnende baade for hans Kunsts Styrke og dens Begrænsning. Oprindeligheden og den friske Naivetet er som Blæsten, der under visse Forudsætninger øger Ilden, under andre slukker den. I Dalsgaards Folkelivsmotiver, hvor hans Oplevelser og personlige Erfaringer skænker ham Ved nok, blusser Baalet og yder Varme og Skønhed; men det synker og lader os kolde, hvor det, som i mange af hans bibelsk inspire-

rede Malerier kun faar Næring af hans Indbildningskraft, og her føles Naiveteten undertiden som en Ulæmpe.

Et andet Billede fra denne Periode, som ligeledes forestiller en officiel-religiøs Handling, og for hvilket Kunstneren atter modtog den Neuhausenske Præmie, var »Kirkegangskonen«, som Galeriet erhvervede. Det mangler den foregaaende Kompositions Bredde og Samlethed, det skæmmes af en alt for spids og sirlig Penselføring og er ikke nær saa fængslende, selv om der er en vis skær Poesi, navnlig over den unge Kone, som her i Følge gammel Vedtægt fremstiller sig i Kirken og modtager Præstens Velsignelse efter overstanden Barsel; hendes Skikkelse er festlig og rank, som hun staar der lige over for den gamle Præst i Kirkedøren, i højtideligt Puds med Torklæde paa og skinnende hvidt Hovedtøj.

Aaret 1860 bragte et af Dalsgaards Hovedværker, et af dem, som alle Mennesker kender fra Kunstmuseet »Udpantning hos en Bødker paa Landet«. For den, der stiller strenge Fordringer til et Kunstværks ydre Form, dets arkitektoniske Opbygning, dets Linjers og Forholds Rhytmik, og dets harmonisk samlede Virkning, er der meget i dette Billede at forsone sig med. Dets maleriske Uro, det spredte Lys, det uartikulerede i Billedets Linjer kan nok paa en vis Maade siges at understøtte det Moment af hensynsløs Forstyrrelse, som Motivet forudsætter, dog! — det gælder ikke! Kunst er Kunst! Og det er da ogsaa klart, at der er stræbt efter Sammenhold, Fordelingen af Grupperne er omhyggelig gennemtænkt: ganske fortræffeligt kredser Interessen om den centrale Cirkel, den omvendte Baljes Bund, som tjener Sognefogden til Regnskabsbord, medens Gruppen med Bødkeren, som i Billedets venstre Side har vendt Ryggen til i Bitterhed og Nag, og hans lille grædende Datter, danner et afbalancerende, midt-

punktflyende Moment. Det er tydeligt at mærke, at hvad der er af kunstnerisk Forstyrrelse i Billedet ikke stammer fra nogen hensynsløst indskridende Autoritet. Vi kan bivaane et lignende Detaillevirvar f. Eks. i Marstrands Billede af den demonstrerende Erasmus Montanus; her som der er det en Tilfældighed, som hidrører fra, at Smagen en Tid lang under Eckersbergs Indflydelse havde reageret saa hæftigt imod »Skønmaleriet«, at adskillige Malere med Hensyn til den kunstneriske Form nu stod paa bar Grund og var noget desorienterede.

En mærkelig Særstilling indtog paa den Tid Constantin Hansen, som var den blandt Figurmalerne, der havde erhvervet sig, paa Grundlag af Antiken, den klareste Erkendelse af Loven om kunstnerisk Helhed, men ogsaa Marstrand fik Sigte paa Betydningen af dette Moment og viede det, navnlig i sine senere Aar sin bedste Kraft. Siden har særlig Joakim Skovgaard genvakt Skønhedssansen, saa at vi nu tydeligere i den dekorative Helhed erkender et uafviseligt fundamentalt Princip. At Dalsgaard selv indsaa Nødvendigheden af en fastere bygget Komposition og større Enkelhed i Virkningen, derpaa tyder først den Omstændighed, at det tidligst paafølgende Billede »Afskeden« betegner en med meget bevidst Vilje hidført Udvikling henimod Orden og billedlig Skønhed, det er maaske det mest formfuldendte Maleri fra Dalsgaards Haand, men desuden drages han aabenbart i stigende Grad i sin senere Produktion hen imod Kunstens Formside og giver sig stadig mere ind under en Paavirkning i den Retning gennem Studiet af gamle tyske og italienske Mestre, som han desværre kun bliver fortrolig med gennem Fotografier.

Imidlertid, som denne dramatisk bevægede Episode af Tilværelseskampen ude blandt Smaafolk paa Landet, griber os og vinder vor fulde Forstaaelse og Sympati ved

sin sjælelige Anskuelighed og Ægthed, saaledes betager Billedet ogsaa som Maleri til Trods for dets iøjnefaldende Fejl.

Thi det myldrer jo med selve Livets Frodighed!

Dets Kolorit — Dalsgaard kan være en glimrende og ejendommelig Kolorist — er frisk og klar som et nymodent Æbles; man kan formelig lugte Harpiks i den store Baljes nylig tilhøvlede Fyrretræsstaver, saa livagtig er Farven truffen, og Billedets forskellige Lysvirkninger er hver for sig meget skuffende, endskønt — eller fordi — de er opnaaet ved en ligefrem Gengivelse af de virkelige Valører.

Vinterdagens skarpe Lys falder gennem det lille blyindfattede Vindue ind over den hvidtede, primitive Væg i Bødkerværkstedet, over Gulvets Stenbrolægning, blinker henover Baljer og Dritler, kæler for en henslængt Dynes bløde Poseform og afsætter malerisk skinnende Kanter i Figurernes Omrids. Opad en jærnbeslaaet, rød Kiste, sammen med forskelligt af det udskrevne Husgeraad, staar et udskaaret, grønmalet Manglebræt, hvis Haandtag dannes af en fantastisk bugtet Hest.

I den aabne Dør kommer Bedstefaderen, kroget og med det hvide Haar ned over Skuldrene; det ser ud til, at han bruger Mund, men ingen lytter dertil, undtagen en bitte Tøs, som gemmer sig sky ind til ham.

Omkring Sognefogden, som er forretningsmæssigt optaget af at tælle sin Liste igennem, samler sig forskellige Skikkelser, et Par »uvillige Mænd«, tilkaldt som Vidner, en voksen Pige, som med en træt, sørgmodig Mine kommer bærende med flere »Panter«, en surmulende, halvvoksen Dreng og en lille Buksetrold, som brøler over, at de tager hans Bord.

Tilvenstre, omkring Bødkeren, som sidder paa sin Skærebænk med Haanden knuget under Kinden, staar en

Udpantning hos en Bødker paa Landet

bekymret, gammel Kvinde og Bødkerkonen med taareglinsende Øjne, bærende den mindste; en lille Pige slutter sig grædende til Faderen, medens en Purk paa et Par Aar er ubekymret, optaget af at trække Katten i Halen.

Det første, vi faar Øje paa, er Sognefogdens resolut skrævende Person med de imponerende, langskaftede Støvler, som har anbragt sig paa en Stol ved et mægtigt omvendt Kar med sin Gaasepen og Blækflaske. Hans glatkæmmede Haar og Halstørklædet, som næsten skjuler Underansigtet, hans tilknappede, ufølsomt myndige Væsen virker øjeblikkelig som en Mindelse om Revolutionen; det kunde meget godt være et Medlem af »Velfærdskomiteen«, som i Stedet for at optegne Sengklæder og Møbler til Udpantning, var i Færd med at forfatte en Liste over dødsdømte Storborgere. Den Koldblodighed, hvormed den gamle, aabenbart velstaaende Bonde, dampende af sin sølvbeslaaede Merskumspibe, følger Eksekutors Bevægelser, forstyrrer ikke Sammenligningen.

Noget slet saa frygteligt er det jo ikke, der gaar for sig, men strængt nok kan det være for den brave Bødker, som sidder med en Børneflok og to gamle Forældre at sørge for; og naar vort Blik søger hans trodsigt bortvendte Skikkelse i Billedets Baggrund, da ved vi ikke bedre, end at se et Lyspunkt i den Energi, som hans hæftige Bitterhed synes at antyde. Værktøjet kan de vel ikke tage, og sit Haandværk lader Manden til at forstaa.

Dalsgaards Billede hænger i Kunstmuseet tæt ved Blochs Billede af Jairii Datter. Lejlighed frister, men har jeg ikke kunnet afstaa fra at drage enkelte Sammenligninger mellem de to i Sujet højst uensstillede Værker af dansk Kunst, haaber jeg, at det vil blive mig forladt, thi det har slaaet mig, at de hver for sig er typiske, ikke blot for deres Autorers kunstneriske Personligheder, men for to forskellige Maader at se Livet og Kunsten an paa.

4

Det er lærerigt at se, hvorledes her de tekniske Ejendommeligheder slutter saa nøje om det personlige som Huden om Legemets Form. Fuldkommen analog med den sjælelige Uskyld, man kunde sige Kyskhed i Dalsgaards Billede, er hans Farvers og Lysværdiers naive, forfriskende Renhed. Og i Blochs Billede er den sig højtidsfuldt førende Melankoli, Sorgen, som er sig sin stolte Ynde ret bevidst, nøje afspejlet i det maleriske Raffinement, med den mørkt stemte Baggrund, som saa herligt klæder den blege, døde Pige.

Den Mangel paa »Stil«, som vi saa i Dalsgaards Billede, bekræftes da yderligere ved Siden af den saa at sige andagtsfulde Skønhed i »Jairii Datter«, men i Følelsens Renhed og Ægthed staar Dalsgaards jordkære Billede uovertræffeligt, og dets Kolorit taber heller ikke ved Sammenligningen. Det er netop Udpantningsbilledets umiddelbare Kolorit og dets virkelighedsbundne Karakter, hvis slaaende Modsætning til Blochs aristokratiske Atelierbillede, foruden det tilfældige Naboskab, opmuntrer til at jævnføre just disse to Lærreder. Der er i Dalsgaards senere Produktion andre Kompositioner, som staar den noget yngre Kunstner nærmere baade i Motiv og Anslag. Et enkelt Billede, som det klassiske »Afskeden«, vil ved sin Følelses Dybde og sin Stemnings Vælde overstraale selv de betydeligste Ytringer af hint rigere udstyrede Talent, men da det ikke i stilfuld Opbygning staar tilbage, og dets Kolorit ikke er saa udpræget, danner dette Maleri ikke nogen saa antydningsfuld, til Sammenligning fristende Modsætning.

I og for sig betragtet er »Afskeden« Dalsgaards skønneste Værk og yderligere det, hvori han for første Gang er naaet til Mesterskabet.

Ungdomsportræt, malet af Vermehren

Fra dette betydningsfulde Punkt kan der være Anledning til at kaste et Blik tilbage over Dalsgaards Liv som ung Maler. Da han i 1860 udstillede omtalte Billede, var han 36 Aar gammel, og det var 19 Aar siden han, som ganske ungt Menneske, kom til Hovedstaden for at studere. Paa Akademiet fik han forskellige Lærere, blandt andre Lund og Eckersberg, men ingen fik saa megen Betydning for ham som Rørbye. Eckersberg, som den Gang næppe havde naaet de 60 Aar, synes allerede at have været meget affældig; han rystede saa stærkt paa Haanden, at det kunde hænde, han stak Blyanten igennem Elevens Tegning, naar han skulde rette paa den. Dalsgaards Erindring om hans Undervisning knytter sig mest til Perspektiven, som da var bleven til et rent Ra-

4*

En Karl, som barberer sig

seri hos den gamle Kunstner; naar Eleverne ikke kunde huske og øjeblikkelig forklare hvert Punkt, ad hvilket de var naaet til Resultatet, sagde Eckersberg ironisk: »Se, se, det er jo nydeligt!« og med et Snit af sin Kniv tilintetgjorde han Arbejdet. Dette foregreb Dalsgaard og hans gode Ven Vermehren for deres Vedkommende en Dag ved at notere i Kanten af Tegningen hele Konstruktionens Forløb, hvilket indbragte dem Ros og Respekt fra den pedantiske gamle Herre. Forøvrigt var det jo Eckersberg, som havde omskabt Undervisningen og det hele maleriske Syn, og hvis Paavirkning alle de Unge paa den Tid, direkte eller indirekte, nød godt af.

Arbejdsvilkaarene vare noget primitive, hver Elev havde sit Tællelys at tegne ved om Aftenen, men Humøret synes at have været godt; skønt det var forbudt at synge, frydede Vermehren, som havde en smuk Stemme, Kammeraterne Aften efter Aften med sin Sang.

At der allerede i Fyrrerne var Trang til en Frigørelse udover den, Eckersbergs Naturkærlighed og Ædruelighed og store Autoritet havde ført igennem, derpaa tyder blandt andet den Omstændighed, at en Del Unge indvarslede til et Møde i Frimurerlogen, hvor der skulde tages under Overvejelse mulige Midler til »Udløsning af Akademiets Trældom«. Selv Vermehren var med iblandt disse Oppositionsmænd, og den fyrige Dalgas var saa begejstret, at han sprang op paa en Stol og holdt en flammende Revolutionstale.

Under Rørbyes Undervisning og hele Interesse for ham, modnedes jævnt og harmonisk Dalsgaards Talent. Hans Tegning blev præcis og hans Farve frisk og klar. Noget nydeligere end de Studier i Blyant og Vandfarve, som Dalsgaard netop i de Aar udførte under sine regelmæssige Sommerophold hjemme paa Krabbesholm, findes vanskelig. Størstedelen af de nærværende Figurstudier er med

elskværdig Forekommenhed stillet til Raadighed af Ingeniør, Borgerrepræsentant Rump, af hvis Samling de er et Udvalg. Desværre kan Farven ikke her gengives, og en væsenlig Del af deres Ynde beror netop paa den udsøgte Smag, hvormed Kunstneren fremstillede de farvede Mønstre, især i de kvindelige Bondedragter.

Flere af disse Tegninger er ikke blot gjort med et beundringsværdigt malerisk Skarpsyn og med en overlegen Økonomi i Anvendelse af Midler — hver Streg fortæller — men de er ofte psykologisk indtrængende, og der er gærne fanget et og andet udtryksfuldt Træk i Bevægelsen. Hvor helt igennem levet er ikke Karlen, som staar og barberer sig ved et lille Spejl paa Vinduesposten; det er en Operation, som kræver Anspændelsen af al hans Concentrationsevne og hans ganske Legemes Muskelsmidighed, vant som han er til at tumle med helt andre, grovere Instrumenter, med Le og Økse, Plov og Plejl.

Derfor har det været mulig for Dalsgaard mange Aar efter ud af sin Mappe at hente saadanne talende Skikkelser, som han har kunnet bruge i Billedsituationer, ganske som de forelaa i Tegningerne fra Ungdommen. I Billedet af Blicher paa Heden vil mange genkende den ypperlige Studie af en Karl, som ligger paa Maven i Lyngen og den knælende Dreng. Tegningen med Manden, der løfter sin Forklædesnip, har naaet Udødelighed i Billedet af »Landsbykunstneren«, og saa fremdeles.

Dalsgaard har været en meget flittig ung Mand, i høj Grad regelmæssig ved sit Arbejde, og i høj Grad sober og planmæssig i sit Liv. Han boede som Ungkarl i et Havehus paa Kongens Nytorv, ved Siden af det Thottske Palæ.

Hver Morgen Kl. 8 mødtes han med nogle Venner i Kongens Have, drak et Glas Vand hos en Mand, som havde forpagtet en Brønd, tæt ved, hvor man nu atter har aabnet en Port ind til Haven, hvorpaa Vennerne i

Fællesskab gik en Tur Voldene rundt, hjem ad Rysensteen. Og saa til Arbejdet, hvor hans Flid satte Frugt, som vi har set, i det ene betydelige Værk efter det andet; her er jo kun nævnt et Udvalg, en Mængde mindre Billeder stammer fra den samme Tid.

Sjælden fik nogen Lov til at se hans Arbejde, før det var fuldført, og i Sammenhæng hermed er det karakteristisk, at han aldrig tog nogen Kammerat med sig til Jylland om Sommeren.

Efter endt Dagværk hvilede og forfriskede Kunstneren sig sammen med to af sine Brødre, af hvilke den ene var Uhrmager og den anden studerede Theologi; deres Adspredelser vare meget harmløse, de spillede Lotteri og skød med Pusterør efter en Skive, anbragt paa et Tegnebræt!

En Gang om Ugen var der Gilde i »Foreningen af 18de November«, som paa den Tid var en mere eksklusiv Forening af bildende Kunstnere og havde Lokale hos Ginderup paa Hjørnet af Lille Kongensgade, hvor der trods de smaa Forhold synes at have hersket en fornøjelig Kollegialitet; Toppunktet af Festlighed var her den aarlige Gaasesteg med Rosenkaal, og der blev spillet en Del Komedie. Den gamle Kunstner mindes endnu med Stolthed, at de ved en af Forestillingerne havde den Ære at se Rørbye som Gæst blandt Tilskuerne.

I 1857 giftede Dalsgaard sig med Byskriverens Datter i Skive, Marie Hansen, og nogen Tid efter kobte han af Kittendorff den bekendte, nu nedrevne, Villa paa Grundtvigsvej, tæt ved Bülowsvej, som senere ejedes af Portrætmaler og Fotograf Grundtvig.

Her havde han Glæden af Familjen Constantin Hansens Naboskab, idet denne hans ældre Ven, hvis herlige Talent han beundrede, boede i sin Villa paa Amalievej — hvor nu Michael og Anna Ancher har slaaet sig ned —

Ungdomsportræt af Fru Dalsgaard

og de to Familjer sluttede sig i Aarenes Løb hjærteligt sammen.

I Dalsgaards Hjem kom nu desuden baade Høyen, som i Raad og Daad var hans trofaste Støtte og en begejstret Ynder af hans Kunst, Marstrand og Skovgaard. Endvidere Landskabsmalerne Kyhn og Rump, Billedhuggeren Peters og endelig hans nærmeste Kammerater Vermehren og Exner, for hvem han den Dag i Dag bevarer et trofast Venskab.

En Maler, hvis Skildringer af dansk Almueliv sikkert har paavirket Dalsgaard og ved Eksemplet ansporet netop den Følelsens Sødme og den paa samme Tid jævne og patetiske Menneskekærlighed, som kommer til Orde i det Billede, vi snart skal dvæle udførligere ved, er Sonne.

Dalsgaards Begejstring for denne Chr. Winther blandt danske Malere har ikke tabt sig gennem Aarene; han mener bestandig, at Sonnes Billede »Præsten, der hentes over Aaen til en Syg«, med dets Sommernats-Mystik og dets vemodigt simple Fortælling, »ikke er til at betale med Penge«, og at man maa gaa til de italienske Mestre for at

finde noget lignende. Hvilket dog ikke hindrer Dalsgaard, som selv kan være drilsk, i at nyde det tørre Lune i de Ord, hvormed den mindre poetiske og mere akademiske Roed formede sin temmelig forbeholdne Ros over Sonne: »Ja, hvis han tegnede noget bedre og havde lidt rigere Farve og forstod rigtig at komponere, kunde han maaske nok sammenlignes med Titian.«

Den hjærtelige Taknemmelighed, hvormed Dalsgaard har gemt Mindet om Sonnes Kunst, kaster et Strejflys, som udhæver hin Kendsgerning, at der ikke før Sonne fandtes nogen dansk Maler, hos hvem det særegne Sværmeri og den fine Vemod, som synes at betegne en Side af dansk Temperament, fik Udtryk. Skolen, som den saltvandskære, solglade, men unægtelig lidt prosaiske Eckersberg stiftede, med Mænd som Lundbye og Købke i Spidsen, var afgjort præget af hans Glæde over Dagslyset; disse Malere var det skære, spinkle Foraar i vor Kunst. Med Skovgaard kom den frodige, mere højtidelige Sommer, men først i Sonnes Billeder den slørede, antydningssvangre Poesi, som vokser og udfolder sig i vore Juninætters sære Halvlys, hvor de »lange Skygger maa, med Taagesløret paa, hensvæve tyst og langsomt over Mosen«, mens »saa fortrolig om, som i en Elskovsdrøm« Liljen »udaander tusind Suk til Rosen«.

Dalsgaard har jo ikke givet sig meget af med det landskabelige, jeg mindes dog en nydelig Sommernatsstemning fra hans Haand, nemlig en af Illustrationerne i Chr. Winthers »Træsnit«, som udmærket føjer sig til Digtets Tone, og som i Følelsen staar Sonne nær. Tegningen, som er meget smukt skaaret i Træ af Rosenstand, forestiller Hans og Grete, som i en Baad stager over Aaen til deres hemmelige Ø, og i Maanediset skimtes Landsbyens straatækte Huse og den lille, kalkede, trappegavlede Kirke. Blandt hans Malerier kommer det idylliske hyppigst frem i hans

Hans og Grete, Illustration til Chr. Winthers »Træsnit«

senere Produktion, i Sorøbillederne med de sarte Pigeskikkelser, ofte paa Baggrund af en blid dansk Natur.

I Billedet af »En Afsked« er Dalsgaard fuldblods Jyde,

men den jydske Tunghed og drøje Alvor har her optaget et Moment af elskelig Poesi, hvis særegne, smertelig søde Betagelse næppe har Sidestykke andet Steds i dansk Maleri, og kun tilnærmelsesvis i saadanne Billeder af Sonne, som det nævnte, hvor Elegien yderligere understreges gennem det natlige Landskabs vemodige Fred.

En Afsked

Her i det jydske Billede er det kold, barsk Dag; der ude ser vi gennem Døraabningen en ung Karl, med den for Sømænd ejendommelige, vuggende Gang, som Dalsgaard har taget paa Kornet, vandrende ned mod Skibet, rejseklædt, bærende en Bylt med Klæder og en Madæske. Lænet mod Dørkarmen tegner sig en gammel Mands Skikkelse i Profil, stout og stortskaaret som en Gallionsfigur, stirrende mørkt ud langs Fjorden mod Havet. Som en hindrende Mur, et uomgængeligt Skilsmissens Tegn er han plantet her, mellem Datteren og den bortdragende.

Ind igennem Forstuen med dens Bjælkeloft og Lergulv gaar Moderen og den unge Pige tilbage til Stuen, hvor der gennem den halvaabne Dør antydes, som Sporene af Gæstens sparsomme Afskedsmaaltid, Kopper og Snapseglas.

Den gamle Kone har Haanden paa Klinken og har just aabnet Døren paa Klem og staar med den ene Fod paa Tærskelen, da kaster den unge Pige sig ind til hende. Det er næppe det første Udbrud af hendes lidenskabelige Følelse, men nu, da Dommen er fuldbyrdet, og hun har set sin Ven drage bort for bestandig — for bestandig, hvilket Ord! — overvælder Sorgen hende, som en Uvejrsbyge, der længe ventet, pludselig og hæftig suser ned over det svejende Korn paa Marken. Ingen almindelig Sommerdags Regn er den unge Kvindes Sorg; maaske — vi kan kun haabe — vil hun rejse sig rank igen, og hvad Modgang Himmelen sender hende her, vil da sætte Kærne i hendes gode, trofaste Hjærte. Se den gamle Kone, som tager Datterens Haand i sin og stirrer tankefuld ned for sig, nu er hun vokset stot og stærk, men hun mindes en Tid, da hendes Sind og hendes Skikkelse var veg og svej som Barnets nu; derfor kan netop hun være til Trost, og til hende klynger Pigen sig, og hos hende lader Kunstneren hvile en Mulighed for Forsoning gennem hendes Indflydelse paa Manden.

Hvor er den Gruppe dog set! Øjeblikkeligheden i de to Kvinders Bevægelse er fanget og holdt fast som i et Nu! Trækken suser ind gennem Døren, som Vindstødet, der løber forud for et Nedslag, og det unge Kvindelegeme tegner sig i Bølgerids under det fygende Skørt; hun skjuler sit Hoved hos Moderen, og hendes Hulken sitrer i Hændernes krampagtige Greb om den gamle Kvindes Arm.

Disse Skikkelser minder om Moderen og Datteren i det tidligere Billede med Snedkeren, som bringer Lig-

kisten til det døde Barn. Begge Steder møder vi den kærlige, gamle Kvinde, som har Betingelser for at vriste den unge til sig ud af Sorgens Vold. Men ligesom det sidste Billedes ydre Komposition er mere fuldkommen, er Handlingens Knude her knyttet med mere fængslende Snildhed.

Billedets legemlige Perspektiv forskyder sig gennem den aabne Dør ud til Horisonten, og aandeligt er der Udveje for Tanken. Den strenge Mand i Døren er dog ingen Naturmagt; Tiden kan mildne ham, Tiden kan ogsaa knuse hans Modstand. Her er en Konflikt, som levende beskæftiger Fantasien, ikke blot fordi Æmnet, smærtelig Skilsmisse, spiller paa Strænge i Menneskenes Hjærter, men særlig fordi Personerne i dette Skuespil vækker vor Interesse og inderlige Sympati.

Denne Gamle kæmper en haard Strid med sig selv, han elsker Datteren paa sin maskuline Maade, i hvilken Ræsonnementet har Overtag. Moderen er paa den rigtige Side, Instinktets, men hun har lært Lydighedens uomgængelige Pligt, den hun ogsaa strængt vil indprente sin Datter, alt imedens hun med kvindelig Logik nu og da vil tilhviske Barnet et »Kommer Tid, kommer Raad«. Pigens Ansigt ser vi jo ikke, men hendes Skikkelse er yndefuld og dertil kærnesund, og at hendes Hjærte er Voks, og at Guldet i hendes unge Sjæl netop er i Ilden, indtager os ikke imod hende.

Billedets vægtige Indhold støttes og bæres oppe af en tilsvarende Betydelighed og Skønhed i dets ydre Fremtræden. Kompositionen er saa enkel og sluttet, at Indtrykket bliver som af en Sang — med noget af gamle Salmers Vælde og Enfold virker denne Sang. Og videre, se Lysets Fortoninger over Gulv og Vægge og over den halvt aabnede Dør ind til Stuen, og Tegningen, som rummer den skarpeste Karakteristik af baade Bevægelse

og Enkeltheder, som de præcist tegnede Folder i Mandens Dragt, Kvindens Hænder og de gamles Ansigter. En udpræget plastisk Følelse slutter sig til det maleriske; er Nuanceringen ypperlig i de plane Flader, da er Lysets Concentration og Vigen udover Rundingerne, som paa Kistelaaget, i Kvindeskikkelserne og blandt andet i det lille Mesterværk af en Træsko, fulgt med ikke ringere Finfølelse.

Som Udsæd saa Høst, siger man; i hvert Fald er der i Kunsten forsaavidt et ligefremt Forhold mellem Indsats og Udbytte, som det nemt tilslupne aldrig vil kunne betage dybt og varigt, men tusind Fold kan der ventes, hvor der er saaet Vilje og Kærlighed, som i dette skønne Billede.

Et saadant Værk vil vinde bestandig flere Hjærter, og i det Forhold, som saaledes udspinder sig mellem den ene og de mange, hvem han yder Opbyggelse, bestaar Kunstnerens Udødelighed.

Ingen Kunst i Verden lever saa længe — thi Kunstens Livsbetingelse er dens Optagelse i Menneskenes Hjærter — som den elskelige.

Knælende Vogterdreng

Det er værd at lægge Mærke til, at det frugtbareste og kraftigste Afsnit af Dalsgaards Kunstnerliv, Aarene fra tidlig i Fyrrerne til 1860, falder sammen med et Opsving i dansk Aandsliv i det hele taget: Den vaagnende Friheds-appetit, Skandinavismen og ikke mindst et æsthetisk livbringende Moment som Thorvaldsens Hjemkomst. Den almindelige Bevægelse hos et Folk er som et Vejr, der opstaar, som ingen enkelt, end ikke Geniet raader for. Forhaabningernes Solskin, Begejstringens Blæst, Sorgens Regn, Alvorets Torden er Fællesbetingelser i Folkets Liv,

under hvilke Livet i det enkelte udfolder sig, tager Fart, befrugtes eller udrenses.

Naar Høyen, i et Foredrag i det skandinaviske Selskab, 1844, taler om »Betingelserne for en skandinavisk Nationalkunsts Udvikling«, nævner han, at det er af Vigtighed, at Kunsten ikke »trækker sig sammen i sin Skal, i Stedet for at aabne Hjærtet for en stor begejstrende, almen Nydelse«. Han vil have »det fremstillet, som især lever og bevæger sig i Folkets Indre.«

For den, som ikke er helt tilfredsstillet ved Indtrykket af dansk Kunst i Aaret 1902, som maaske finder, at en Aand som Joachim Skovgaard er en altfor stor Undtagelse i vort hjemlige, lidt udvendige, moderne Maleri, ligger det nær at gribe fat om den Tanke, som er udtalt i Høyens Ord, og spørge, hvad lever vel ogsaa og bevæger sig nu om Stunder i »Folkets Indre«? Meget af det, som paa Høyens og Grundtvigs Tid satte Ild paa Hjærterne, har siden mistet Evnen til at tænde, Skuffelser og Kritik er gaaet Haand i Haand til Slukningen af al Slags aandelig Ildlos. Højskolen, som en Gang betod Friluft og Lys, synes nu et ufriskt Rum, hvor paa gamdags Bondevis Vinduerne er spigret til, og Luften er bleven lun og belemret med et Overskud af altfor ofte brugte Ord. Begejstringen for nordisk Heltekraft ligger os siden 1864 en Smule fjærn, hvilket igen har berøvet den nordiske Enhedstanke en væsentlig Del af dens vante Ernæring og gjort den foreløbig utjenstdygtig.

Der var »Bevægelse« i Forholdet til Georg Brandes, og da han i Begyndelsen af 80erne formaaedes til at komme tilbage til Danmark og genoptage sine Forelæsninger, blev hans Hjemkomst et Stimulans for vort Aandsliv, som nok i Styrke kunde maale sig med Begejstringen for Thorvaldsens Person i Fyrrerne. Samtidig spillede det den Gang friske Had Saltets Rolle og gav Smag til vort po-

5

litiske Liv. Der var da ogsaa i Kunstnerkredse nogen Gensidighed og en vis fælles Rejsning, hvortil der kun mærkes spredte og utydelige Spor nu, da de eneste Ytringer af Liv i »Folkets Indre« er Missionen og Sportsidiotiet, og Stemningen ellers er et stort lummert Spørgsmaaltegn. Kun nu og da spænder tordenløse, tvetydige Glimt udover vor Himmelbue, snart fra Georg Brandes's græskfødte, om Julius Lange mindende, Skønheds- og Sundheds Glæde, snart igen fra Bjørnsons Pangermanisme, men ingen, end ikke de to store Medicinmænd selv, ved, om dette skal blive andet for os end Kornmod.

Hvad Høyen i sin Tid sigtede til, i fuld Overensstemmelse med de herskende Haab og Længsler, naaedes vel ikke fuldt ud. Vi fik ingen Sagakunst, ingen Opblomstren af et særlig nordisk Historiemaleri paa Grundlag af de Studier af oprindelig Nationalkarakter, hvortil den store Kunstforklarer med saa meget Held opmuntrede Malere som Dalsgaard, Vermehren og Exner. Men her blev under hans beaandende Førerskab, med Troens og Begejstringens Spænding som bevægende Kraft, indvundet et nyt Omraade for vor Kunst, Fortroligheden med det sjælelige Liv hos vort Folk. Han forestillede Kunstnerne Almuen med en Anbefaling, som ikke blev uden Indflydelse paa den Varme, hvormed vore Malere fordybede sig i Bondernes og Fiskernes Liv. Høyen viste dem, at »det er det samme Folk, som lever i disse Egne, de gamle Guders og Heltes Træk er nedarvede paa Nutidens Sønner. Den Simpelhed og Djærvhed, det patriarkalske Liv, som vi endnu træffer i Fiskerlejerne og i Bønderbyerne omkring i Danmark og end mere betegnende i Søsterrigernes afsides liggende Dale, dybt indskærende Fjorde, der hvor det afsondrede Liv selv i Klædedragten har bevaret mere af det oprindelige Præg, kaster endnu bestandig et oplysende Skær over hine Dage.«

»Hvor ofte«, sagde han, »har ikke Hjærtets Følelse udbredt den mest jomfruelige Ynde over Bondepigens Aasyn og adlet hendes kraftige Bygning; og med hvilken Ro kan ikke et ærligt, et højmodigt Sind male sig i Bondens Ansigt og med en Oprindelighed, en Bestemthed, et ægte folkeligt Stempel, der saa let forviskes og bortglattes ved Dannelsen!«

Især de sidste Ord er som en Forudsigelse af den bedste Del af Dalsgaards Kunst. Til den ringere Del hører Kunstnerens Forsøg paa at gøre Springet fra Nutidsmaleriet til Sagafremstillingen.

Dette er saa meget mærkeligere, som Dalsgaard i adskillige senere Billeder af testamentligt Indhold — forøvrigt ogsaa i Ansgarbilledet — viser, at han til Tider har haft den poetiske Omsætningsævne, som er nødvendig for at udnytte Livsindtrykkene og tilføre de tænkte Skikkelser Virkelighedens varme Blod. Forklaringen maa ligge dels deri, at Dalsgaards personlige, religiøse Overbevisning tidlig har ført hans Tanker ind i Bibelens Forestillingskreds, med hvilken de er bleven særlig fortrolig, og dels i et uheldigt, ligesom tilfældigt Æmnevalg iblandt de islandske Sagaer, hvor disse bestandig gentagne Historier om Pligthævn og vanemæssig Blodsudgydelse næsten forekommer parodiske.

Det kan ikke forbavse, at Dalsgaard, hvis Beundring for det yndefulde og rørende hos Kvinden saa gentagende udtales i hans Kunst, har forholdt sig mindre forstaaende overfor et saadant Jærn af et Kvindfolk som Gudrun Osvivsdatter. Man kunde bedre tænke sig Hans Nicolaj Hansen eller Zahrtmann faa noget ud af et Motiv som »Gudruns Møde med hendes Husbonds Drabsmænd«. Dette Billede, som efter en Gang at have været offentlig fremme, er malet over og tilsidst af Kunstneren erklæret for »kasseret«, og et tilsvarende, hvor Gudrun 12 Aar senere viser

sine Sønner deres Faders blodplettede Klæder og opildner deres Hævnlyst, er baade i malerisk Henseende og fra Indholdets Side ganske ferskt, med kun usikre Spor af den Marv og det overbevisende Liv, som udmærker Dalsgaards realistiske Billeder.

Morsommere synes et noget senere Maleri »Gildet hos Olav Paa«. Det er fra 1868 og er havnet i Norge; Originalen er mig ubekendt, men der er i »Opfindelsernes Bog« 1ste Bind, under »Bygningskunsten i Danmark«, en lille Gengivelse af det, hvoraf jeg danner mig en Forestilling om Billedet, som en noget almindelig holdt Skildring af et typisk Oldtidsoptrin.

Festen, hvor Drikken og Skjaldekvadet spiller en fremtrædende Rolle, staar her i Gildehallen paa Hjardarholt, hos den for sin Pragtkærlighed med Tilnavnet »Paa« betegnede Olav Høskuldssøn. Væggene er prydet med store udskaarne Billeder med Æmner fra Gudelæren. Hallens Konstruktion med Tagbjælkerne, med Højsædet tilvenstre og Ildstedet midt i Rummet, hvorfra Røgen trækker op gennem Loftets Aabning, det primitive Gulv af stampet Ler, det hele Interiør ser meget paalideligt ud, men med dets Værd som Anskuelsesbillede af selskabeligt Liv i den islandske Oldtid er dette Maleris Betydning vistnok i det væsentlige udtømt.

Hverken i Kompositionens eller Handlingens Sluttethed eller psykologisk byder dette Forsøg nogen rigtig Tilfredsstillelse; dets Svagheder træder særlig frem, hvis man sammenligner det med et beslægtet Billede som Constantin Hansens »Gildet hos Ægir«. Denne Malers Overlegenhed, hvor det gælder at udtrykke sig i »bunden Stil«, hans større Magt over det maleriske Sprog har gjort ham mere skikket til at holde Skridt med de mægtigt anlagte Oltidsforfattere.

Marias Besøg hos Elisabeth

Fra 1862, Aaret efter det mislykkede Laxdølersagabillede, skriver sig Dalsgaards skønneste, om end ikke dygtigst gennemførte, religiøse Maleri »Marias Besøg hos Elisabeth«. Her gør hans Fantasi i den Grad Fyldest, at hver Tomme af det lille Lærred synes at rumme Ople-

velse. Billedet tilhørte oprindelig Pastor Birkedal i Ryslinge, senere Kunsthandler Kleis, som for et Par Aar siden udbød det til Auktion, hvor det ikke fandt nogen Køber. Siden solgtes det paa Raadhusudstillingen til dets nuværende Ejer, Arkitekt Levy. Kan man end i al Almindelighed sige, at Dalsgaard er bedst som Folkelivsmaler, har dog de religiøse Opgaver spillet saa stærkt ind i hans Livs Arbejde, at et Overblik er ufuldstændigt, som viger helt uden om hans bibelske Billeder.

Dertil er dette Værk, i og for sig, en af Værdierne i dansk Kunst.

Der er over dets enkle Anordning, dets fine, maaske noget ængsteligt stemte Farve — Dragternes varmt blaa, mildt røde og grønne — og dets kostelige Følelse en Skønhed og kunstnerisk Adel, som er sjælden i vort moderne Maleri. Blochs kirkelige Malerier er gjort med et sikrere teknisk Mod end dette Billede kan siges at rumme, men medens hans Teknik og en hel Del af hans Gemyt bærer Mindelse om samtidig tysk Kunst, har Dalsgaard øst af klare, køligt sprudlende Kilder.

I hans lyse, harmoniske, rytmisk dannede Billedes Musik klinger hin *voce celeste* anelsesvis igennem, Troens, Uskyldets, al Elskeligheds, som i sin Fylde naar vort Øre fra Englenes Sang hos Fiesole og i Genteralteret og fra Skovgaards Billede af den nyskabte Eva.

Dalsgaard har oftere behandlet det samme Motiv, en Gang i en Altertavle, sidst i Billedrækken, som saas udstillet paa Charlottenborg 1902.

I det nærværende Billede er Handlingen fremstillet med den største Simpelhed. Maria er efter sin hastige Rejse ankommen til Zacharias' Hus i Bjærgegnen, i en Stad i Juda; hun er sprungen af Sadlen — paa andre af Dalsgaards Billeder ser man Æslet, som har baaret hende — og er gaaet gennem Haven, hvor hun har faaet

Øje paa sin kære Slægtning og har raabt Goddag til hende.

Elisabeth har siddet paa Verandaen, gennem hvis Bueaabning den nedgaaende Sol, svagt glødende, tegner Skyggen af Blomsterne, som staar paa den lave Mur ud mod Haven. I det hvidkalkede Rum er en stor, smukt dannet Vandkrukke den eneste Prydelse. Et Strikketøj, som ligger paa Murkanten, antyder den aldrende Kvindes fredelige Aftenbeskæftigelse. Og det begav sig, der Elisabeth hørte Marias Hilsen, sprang Fosteret i hendes Liv; og Elisabeth blev fyldt med den Hellig Aand og raabte med stor Røst og sagde: Velsignet er du iblandt Kvinderne! og velsignet er dit Livs Frugt o. s. v. Det er dette Optrin, Dalsgaard har fastholdt. Gudsmoders yndefuldt trædende Pigeskikkelse, sirligt samlende det hvide Schawl om den varmt-blaa Kjoles Folder, er naaet til Trappens øverste Trin Med et Udtryk, hvori der er et Glimt af nysgærrig Undren, er hun Vidne til sin gamle Venindes opblussende Begejstring. Det er vanskeligt at sige, hvilken af de to Kvindefremstillinger der er den skønneste i Opfattelsen, Maria, der undseeligt og undrende bliver sig sin Værdighed bevidst, som den unge Svane i Eventyret, der hører sig lovprist og da først faar Øje paa sit Billede i Vandet, eller Elisabeth, den djærve, ranke, gamle Kvinde, oprømt og ungdommeliggjort over den dobbelte Lykke, at Ufrugtbarhedens Forsmædelse er taget fra hende, og at hun stedes Ansigt til Ansigt med den, Aanden indgiver hende at erkende som »hendes Herres Moder«. Rent formelt derimod er den sidste Figur den, som er udført med den største Sikkerhed. Den Patos og det stærke Liv, Dalsgaard har tilført Elisabethskikkelsen — hun løfter Hænderne ekstatisk, idet hun velsignende hilser den over al Maade velkomne Gæst — synes mig at staa i den nøjeste Samklang med det Billede, Lukas tegner af hende i sit

Evangeliums 1ste Kapitel. Det fyndige Raab, hvormed hun hilser sin Frænke, har netop den pludselige Indskydelses Karakter; hun betegner selv sin hastige Bevægelse: »Thi see, der din Hilsens Røst kom mig til Øren, sprang Fosteret i mit Liv med Fryd«.

Medens Elisabeth paa Carl Blochs bekendte og hyggelige Billede er en ret almindelig gammel Kone, som ganske vist meget hjærtelig breder Armene ud til Velkomst, har hun i Dalsgaards Fremstilling faaet et i høj Grad adlet Præg. Her har Kunstneren magtet at tegne os noget som en Sagakvinde, en Heltemoder; fornem og viljedygtig, opfyldt af en stolt Bevidsthed om sit Kald, er hun netop den Kvinde, under hvis Begejstring, og under hvis Tugt Undtagelsesmennesket, den haardføre Ørkenprædiker, kan vokse op.

Paa et tidligere Punkt i Dalsgaards Udvikling, ved Billedet af Udpantningen, var en vis Mangel paa harmonisk Enhed paafaldende, ikke mindst ved Sammenligningen med et Billede af Bloch. Allerede i det snart paafølgende »Afskeden« spores en betydelig Forandring i dette Forhold, og i det nærværende Billede, hvis ophøjede Æmne jo ogsaa har Prærogativer, er Ædelstenen paa ingen Maade ru og tilfældig i sin Form, men Værket har modtaget en Tilslibning, ved hvilken Indholdets Skønhed lyser klart og kommer til sin Værdighed.

Ikke saaledes, at Kunstneren her har været fuldkommen sejrrig i sin haardnakkede Kamp med Udtryksmidlerne, Elisabeths venstre Haand virker uskønt og fortegnet, og Tegningen i Marias Ansigt, især Øjnene, er svag; men hvad her, blandt andet ved en taktfuld Forsmaaen af uvedkommende Stofvirkninger og Genreeffekter og særlig ved Omridsenes talende Renhed, er naaet af Højhed og Simpelhed, af en direkte, om det antike Maleri mindende Formens Visdom, er saa værdifuldt, at kun et pe-

dantisk Øje vedblivende vil hæfte sig ved Billedets Fejl. Enhver, som er naaet længere end til de allerførste Mysterier, vil erkende dette Arbejdes Blodsadelskab, dets naturlige Afstamning fra den bedste Kunst, og vil faa det bestandig mere kært.

Dette Billede bliver Indgangen til Dalsgaards ivrige Beskæftigelse med religiøse Motiver; kort efter, at han har malet det, flytter han til Sorø, og de første Aar af hans Liv her vies hovedsagelig Udførelsen af en lang Række Altertavler. I disse vinder han efterhaanden stadig større Herredømme over de ydre Midler, men naar vistnok først saa sent i Rækken som Ansgar-Altertavlen, der er malet 1872, i Henseende til Anordningens Ro og det overbevisende, og derfor gribende, Indhold i Højde med Protobilledet. Ansgarbilledet faar endda en udvidet og i nogle Enkeltheder forbedret Skikkelse senere i det 1878 malede Billede, som hænger i Vallekilde Højskole.

Ansgar og Odbert døber en ung Moder og hendes Barn. Altertavle paa Mors

Den gode Hyrde. Udkast til Altertavle

Ogsaa i den Række af smaa testamentlige Billeder, kendt fra Charlottenborg Udstillingen 1902, forekommer der, trods deres gennemgaaende betænkelige Barnlighed, et og andet, som vi senere skal dvæle ved.

Om Altertavlen i Herstedvester Kirke »Den gode Hyrde«, udstillet 1864, giver vedføjede smukke Penneudkast, med den tililende Yngling, som breder sine Arme ud efter Lammet, nogen Forestilling.

Kønt fortalt, men lidt kedelig, er Tavlen med »Jesus som Barn i Nazareth«, hvor den halvvoksne Dreng har bygget en Tempelmodel, som han forklarer Forældrene.

I Vejstrupaltertavlens anseelige Komposition, »Jesus hos Martha og Maria«, er Interiøret af stor Virkning. Udenfor Vinduet, op ad et mægtigt Højdedrags Skraaning, ses Bethanias solbelyste Kalkhuse, hvis Hvidhed er afbrudt af Olietræer og Kaktus. Martha har travlt med Anretningen af det friske, med en nystrøget Dug og Blomster smykkede Bord, til hvilket hun bringer Frugter og Brød og gode Ting fra Køkkenet. Søsteren, hvis Profil tegner sig kraftigt op imod det rigeligt indstrømmende Lys, er en meget vakker dansk Præstegaardsdatter med et grundtvigiansk Anstrøg; den Spænding, hvormed hun lytter, den lille, uvilkaarlige Bevægelse med Haanden op til Læberne er af de smaa »retfærdige« Fund, som kan redde et Billede, ellers truet med Fortabelse.

Den gode Hyrde.
Udkast

Jesus hos Martha og Maria.
Altertavle

Hun sidder med et Fad i Skødet, men hendes Opmærksomhed er ganske indfanget af Samtalen med Husets højt skattede Gæst.

Man siger, at Styrken af en Lænke er Styrken af dens svageste Led; denne Kristusskikkelse er Billedets svageste Led, paa dette Punkt brister Illusionen. Det er umuligt at afvinde dette sløve, blodløse Mandfolk, som ligger slængt op ad Bænken, nogen Sympati, endsige saa megen Interesse, at den friske, unge Kvindes Begejstring bliver forstaaelig.

DET var ikke uden Bekymring, at Dalsgaards Venner, Constantin Hansen, Vermehren og Exner, i 1862 var Vidne til hans Beslutning om at vende Hovedstaden Ryggen. Deres Frygt for, at denne Afskæring fra Fornyelsesmulighederne efterhaanden skulde udtørre eller udtynde det Væld af Følelse og frisk Evne, som i hine Aar sprang med saadan Styrke og Rigelighed i Dalsgaards Produktion, er ikke senere bleven helt beskæmmet.

Kunstneren selv har dog aldrig fortrudt hint Skridt, som fra først af vistnok blev taget af en forsigtig, økonomisk Forudseenhed, og siden ved en psykologisk Særegenhed førte til en rodfæstet Ide. Dalsgaard har nemlig arvet sin Faders overordentlige Karakterstyrke i en saadan Grad, at der er foregaaet Mytedannelse om hans ubøjelige Selvraadighed. »Professoren lader sig ikke noget afdisputere«, siger Folk, som har haft med ham at gøre dernede. Vi har allerede ved Studiet af hans Selvportræt afluret ham saadanne Træk som de hvasse Øjne og den stærkt fremspringende Næse; en lille Historie, jeg kan om ham, afkræfter ikke hine Iagttagelser. Nede i den sirligt grusbelagte Gaard bag ved hans Hus i Sorø staar et mægtigt skyggende Ahorntræ; de sidste 15 Aar har det staaet der i Kraft af Benet i Dalsgaards Næse. Det gik saaledes til, at Naboen en skønne Dag vilde have Træet væk; det var i Aarenes Løb vokset med Halvdelen af Stammens Tykkelse ind paa hans Grund, og her skulde nu bygges

en Brandmur, som ikke paa nogen Maade kunde rykkes længer tilbage. Trods Dalsgaards Protest begyndte de en Morgen tidlig at fælde Træet; den gamle Kunstner vaagnede ved Øksehuggene og kom hurtig til Stede, og til Arbejdernes maalløse Forbavselse førte han igennem, at Stammen med en Skovsav blev delt paa langs! Udover sin Ret kunde Naboen intet fordre, og Træet har nu grønnedes 15 Gange siden, med saftigt Liv demonstrerende sin Ejers Myndighed.

Ingen Kritik overfor hans Arbejde, som nu ofte i de smaa Billeder gik i en lidt sødlig, idyllisk Retning, modsat den »uforskammede Naturlighed«, en Æsthetiker tidligere havde bebrejdet ham, end ikke en Aarrækkes Tavshed om hans Navn, formaaede at bringe ham til at vige fra sin Bestemmelse; han blev, hvor han var, og han malede, som han malede. Han var af saadant aandeligt Stof, som udfolder sig ved Krystallisation; ogsaa hans ureflekterede Stilling til Religionen faar Lys heraf.

Det var gennem Monrad, han havde opnaaet Pladsen ved Sorø Akademi, da den, ved den tidligere Tegnelærers, den gamle Landskabsmaler Harders Afsked, var bleven ledig. Ministeren interesserede sig for ham, og efter hans Befaling blev de to daglige Undervisningstimer lagt om, saaledes at det passede Dalsgaard, saa at han fik god Tid til at male. Akademiet stillede desuden et stort Rum til hans Raadighed, da hans Malerstue i det Hus, hvor han tilbragte sine første Aar i Sorø, viste sig for lille til Altertavlerne.

Men endskønt hans Dag saaledes blev fuldt optaget af Arbejde, levnedes der endda Tid til en Del af Aaret at undervise om Aftenen i Byens tekniske Skole, og det var saa langt fra, at denne Gærning blev flygtigt udført, at Dalsgaard endog tog sig af de mere fremmelige Elever udenfor Skolen, lod en og anden ung Murer eller Tøm-

rer komme hjem til sig med Tegnebrædtet og Bestikket.

Hvad denne morgenduelige Mand i det hele taget har faaet Tid til er forbavsende; naar hans Venner skulde bygge, var han dem behjælpelig med praktiske Vink, ikke blot i Smagssager, som Valg af Farver og Tapet og Møbler; mange af de Sorø Haandværkere har maattet erkende Vanskeligheden ved at »afdisputere« ham hans Mening om, hvordan en Dør skulde anbringes eller en Karnap skulde bygges. En Gang opstod der en skarp Meningsforskel mellem Kunstneren og en Tømrer, som paastod, at Cementunderlaget til et Gulv nu var fuldkommen tørt, saa at man uden Fare for Svamp kunde lægge Brædderne paa. Dalsgaard foreslog da at lade det komme an paa en Prøve med Strøsukker!

Sukkeret smeltede, og den loyale Haandværkers Modstand ligesaa.

Dalsgaard vandt efterhaanden en saadan Autoritet, at baade Snedkere og Malere og Murere søgte ham om Raad i kritiske Spørgsmaal.

Et helt Hus har han tegnet og indrettet, nemlig Vennen, den nu afdøde Overlærer Ipsens Villa, hvor hans berømte Billede af »Landsbykunstneren« hænger.

I en Retning er hans Tid bleven misbrugt; med sin store Hjælpsomhed og Elskværdighed har han imødekommet enhver af sine kvindelige Beundreres Anmodninger om »Mønstre«, og en alt for stor Omhu har han ofret disse minutiøse Snirkler til broderede Lommetørklæder, til Lyseduge, til Sofapuder, Kraver o. s. v. i det uendelige, der er Mapper fulde i forskellige Hjem.

Al denne Møje synes dobbelt spildt, fordi det dekorative egentlig har ligget grumme lidet for Dalsgaard — dog er det muligt, selv om hine Resultater som Regel var banale, at den megen Tumlen med dekorativ Udfyldning

af givne Flader kan have bidraget sit til den Udvikling af hans oprindelig svage Kompositionsævne, som efterhaanden spores, især i de kirkelige Billeder.

I al Beskedenhed og i et passende Forhold til Tid og Sted er der ved Dalsgaards Patriarkskikkelse, ved hans Karakters Oprindelighed og jærnhaarde Styrke, hans praktisk-videnskabelige Alsidighed, hans dybe og grundige Alvor over for Kunsten, noget, som kunde minde om Lionardo da Vinci. Ved Springet mellem de to analoge Personligheder maales unægtelig Springet mellem de to Tidsaldre, eller snarere den Afstand, hvori vort lille ironiske Land for Øjeblikket er fjærnet fra dristigt og betydeligt Liv.

Mærkeligt er det, at hvor vi alligevel efter fattig Ævne har frembragt en saadan baade sund og ejendommelig, poetisk Personlighed, som nu Dalsgaard, der nødes vi til at erkende Tilstedeværelsen af visse bærende og produktive, sjælelige Betingelser, som er bleven de fleste af os fremmede. Naar vi har hægtet os løs fra al Slags Tro, fra Begejstring og enhver Art af aandelig Samdrift, da har vi naaet den herlige Erkendelse at være selvstændige Individer, som ganske vist hver for sig bliver staaende paa Pletten, drejende sig om sig selv, hvoraf nu en Gang intet overordentligt fremkommer.

Naar Dalsgaard af eget Valg har holdt sig borte fra Hovedstaden, kan det maaske tildels forklares derud af, at han har følt sig lidet i Slægt med hin negative Overgangsaand, der har været gavnlig og nødvendig, som et Onde kan være det.

Vi vil nu i det følgende se, hvor troligt han alligevel har holdt Ilden vedlige hernede i sin Ensomhed, for det meste lavt og sagte brændende, men undertiden blussende anseeligt, lysende smukt ud over Landet.

Blandt de faa mindre Billeder fra den tidligste Tid i

6

Grundtvig under Salmesangen i Vartov Kirke

Sorø, som Dalsgaard fik Lejlighed til at udføre, medens hans Tid hovedsagelig var optaget af Altertavlerne, er de mest kendte »Blicher paa Heden i Samtale med Pejter Benløs og Linka Smælem« og »Grundtvig, omgiven af sine 3 Sønner, under Salmesangen i Vartov Kirke«. Disse blev bestilt hos ham af Orla Lehman til dennes Samling af danske Digterportræter. Paa det sidste, som efter Lehmans og siden Svigersønnen, Rodes Død af Grosserer Due blev foræret til Pastor Brandt ved Vartov Kirke, har Dalsgaard i sin Tid — efter en eller anden Opfordring — bortmalet de to af Figurerne, som stod bag ved Grundtvigs Stol, saaledes at Billedet, som er i Pastor Monrads Eje, i sin nuværende Skikkelse repræsenterer Digteren og hans lille Søn, Frederik, samt Bifigurerne, en lille, overordentlig morsomt tegnet Pige i Mamelukker, struttende lys Kjole og Straahat, en gammel Amagerkone, som var en flittig Gæst i Kirken, og en Dreng, som sidder hos hende og synger efter Salmebogen; det er malet 1868.

To Aar tidligere fremkom det interessante Billede af Blicher paa Heden, hvor han fornøjer Linka Smælem og

Studie af en liggende Mand

hendes Familje med sit Kendskab til hendes Modersmaal, det »romanske« Sprog. Pejter, hvis Benstumper Maleren behændig har skjult bag Drengen, ligger mageligt strakt i Lyngen og ser meget livlig og fornøjet ud.

Blicher har jo i »Kjæltringeliv« med stor Sympati skildret hine Hedens frie Børn, som kaldte sig selv »Rejsende«; disse tre har sat hans Fantasi i Bevægelse, fordi han har set Konen komme, bærende Manden paa Ryggen. Som man vil erindre, faar han den paafølgende Nat Oplysninger om de rørende, opofrende Forhold, som har knyttet, og bestandig knytter dette Ægtepar — pr. tilkastet Kæp — til hinanden. Først har Pejter, et Sted nede i Østrig, reddet hendes Liv og taget sig af hende, siden er han bleven puttet i Trøjen, og hun har fulgt ham i Krigen. Da en Kanonkugle har »spoleret« Fødderne paa ham, og Feltskæreren har skaaret dem af, faar han Lov til »at gaa, hvorhen han vil«. »Sin Afsked havde han — der var Intet i Vejen — men Pensionen glemte de. Saa tog Linka ham paa Nakken og Grumslingen i Haanden og vandrede videre om i Verden«.

Blicher staar, støttet til Bøssen, med sin store, laadne Jagttaske hængt over Skulderen, lidt borte ses hans vagtsomme Hønsehund; bag ved ham glider Blikket ud over Lyngens uendelige Vidder, hvor Jægeren og Romantikeren i Dag, som saa ofte, har strabadseret og købt med Tørst og Træthed Dagens Glæder.

Dalsgaard har tegnet Situationen med stor Sikkerhed. Digterens famlende Haandbevægelse og interesserede Udtryk betegner hans Forsøg paa, med den meget ufuldstændige, sproglige Nøgle, som staar til hans Raadighed, at lukke sig lidt ind i de mærkelige Menneskers Fortrolighed. Folkenes Stilling er velvillig Passivitet; de holder Rast efter deres Maaltid, og den fremmede Herre har givet Drengen Skillinger.

Stor Glæde har man ogsaa af Billedets maleriske Dyder, Landskabets plastisk klarlagte Flader, Luftperspektivet, den strænge, men ingenlunde prosaiske, Redegørelse for Lyngblomsterne i Forgrunden, for Folderne, som med med god Skole følger Legemets Bevægelse i den liggende Figur. Men først og sidst den fuldkommen indlevede Stemning vil bevare Billedet klassisk gennem skiftende æstetiske Tidsfølger.

Det er vel ogsaa vanskeligt at tænke sig et mere nærliggende Samarbejderskab end mellem Blicher og Dalsgaard, og det kan antages for givet, at hin Turgenjewsk naturlige og elskelige Digter tidlig har modnet Dalsgaards sympatetiske Forstaaelse af den Natur og det Liv, hvis Kendsgerninger han fra Barndommen har været en aarvaagen Iagttager af. Dog foreligger der kun meget faa andre ligefremme Illustrationer til Blicher fra Dalsgaards Haand; samme Aar, som det her beskrevne, har han malet et noget større Billede »Ulykkelig Kærlighed« med Motiv fra »Hosekræmmeren«. Men hans Syn minder i mange af de alvorligt stemte Hovedværker om den jydske Digter, ligesom andre, mere

Blicher paa Heden

idealiserede Fremstillinger af unge, søndagsprægede Bønderpiger, fører Tanken hen paa Bjørnsonske Novelleskikkelser som Eli Bøen.

Vekselvirkning mellem Digtere og Malere er der vel ogsaa for Tiden, men hvad man ofte savner, baade i Bøger og Billeder, er den fængslende »Historie«, og først og fremmest — med Undtagelser som Henrik Pontoppidan og Ægteparret Ancher — Hjærtelaget, Hovednøglen, som har formaaet at lukke op til mere end Skabet med Klæderne i.

Den Scene af »Hosekræmmeren«, som har inspireret Dalsgaard til Billedet »Ulykkelig Kærlighed«, er Esbens Afsked med Cecilia, idet han staar i Begreb med at rejse til Holsten.

Forgæves har han forsøgt at opnaa Løfte om, at hun maa vente paa ham et Aars Tid eller to. Mikkel Krænsen, den gamle, velhavende Hosekræmmer, som sidder og trommer med Fingrene paa Stolearmen og stirrer trodsigt frem for sig, har ikke kunnet forsone sig med Esbens Fattigdom, han ser i ham »en af de Kumpaner, der render omkring med et Par Dusin Hoser i en Tværsæk — dum Hund! frier til vor Datter med to Stude og halvtredje Ko — jo lur ham! — Stodder!«

Hvad der siden sker, Forældrenes Forsøg paa at tvinge Datteren til Ægteskab med Mads Egelund; Vanviddet, som bryder frem ved den sidste Lysning i Kirken, og det videre, uhyggelige Forløb af Romanen, vil ingen have glemt, som har læst Blichers gribende Fortælling, og Erindringen om alt dette vil uvilkaarlig forhøje Indtrykket af Billedet.

Forøvrigt kunde det godt fortælle sin egen Historie, ligesom det tidligere Billede af »En Afsked«, med hvilket det dog ikke, hvor smukt det end er, taaler kritisk Sammenligning.

Ulykkelig Kærlighed

Den unge, stilfærdige Hosekræmmer er den bedste Skikkelse i Billedet og svarer godt til Blichers Beskrivelse: »en meget smuk Karl, en ægte Søn af vor nordiske Natur, der driver langsomt, men kraftigt og varigt; lyshaaret, blaaøjet, rødkindet, hvis fintdunede Hage Ragekniven endnu ikke havde berørt, skøndt han vist allerede var sine fulde tyve Aar«. »Mig behagede han ydermere ved et blidt og aabent Ansigt, der vidnede om en taalmodig Udholdenhed — et Hovedtræk i den cimbriske Nationalkarakter«.

Den stakkels grædende Cecilia i sit smukke, stribede Skørt med Snørelivet, som bæres af korte Selestykker og fremhæver Brystets og Skuldrenes linneddækkede Form,

er en af Kunstnerens nydeligste Kvindefremstillinger. Hun ligner dog ikke »en bortflygtet, forklædt Frøken«, hendes kærnefriske Legeme og dets Bevægelse, med den lidt fremstukne Mave, røber tydelig Bondepigen.

Hænderne spiller en meget talende Rolle i Billedet; de unges dvælende Haandtryk, Faderens utaalmodige Trommen med Fingrene og endelig det psykologisk mesterlige Træk, Konens udspilede, venstre Haand, som hun i sin Forlegenhed over den pinlige Situation faar travlt med at undersøge.

En ældre Bonde, som har været et taktfuldt Vidne til Scenen, er i Færd med, stille og eftertænksomt at liste ud af Døren.

Det smukt udførte Billede — i flere Retninger et af Dalsgaards skønneste — tilhører Premierlieutenant Barnekow.

En hel anden Stemning er anslaaet i det friske, fortryllende Friluftsbillede, som Galeriet for ikke længe siden har erhværvet, »Pigen, der fanges i Nættet«. Det er malet i 1867, men har al den Umiddelbarhed i Kolorit og Behandling, som især præger Dalsgaards tidlige Billeder, som Mormonerne og Udpantningen, det samme Liv og Lune, som i Tegningen med den barberende Karl, med Per Svenske og andre, hvor ogsaa de paalagte Akvarelfarver er stemt saa lyst og vakkert.

Det er Sommer og Solskin. En ung Fisker er beskæftiget med et Garn udenfor den Del af Hytten, hvor han bor, og idet hans nydelige Naboerske kommer forbi, barbenet, med en Kurv fuld af Æg paa Armen, faar hun sin ene Fod ind i Nættets Masker. Den unge Mand kommer hende overmaade villig til Hjælp og bøjer sig med et fordægtigt Smil for at sætte sin sjældne Fangst i en sikkert kun tilsyneladende Frihed; medens han saa hensynsfuldt som muligt manøvrerer med hendes nydelige,

Pigen, der fanges i Nettet

lille Fod, følger hun, blussende af Undseelse og hemmelig Forelskelse, Operationen, bøjende sig bagover med en ungdommelig-smidig Bevægelse af Overkroppen, som dog ikke for den højre Skulders Vedkommende helt er lykkedes i Fremstillingen. Den unge Mand med hans buddingformede høje Filthat og i en grov, lys Lærredsdragt, hvis Skørtefolder meget rytmisk følger Legemets raske Bøjning, er helt igennem smukt tegnet, og der er gjort, med en let og præcis Haand, Rede for Billedets mange nydelige Enkeltheder, Straataget, Træværket og Fiskenættet; over Skarntydernes fine Kurve flagrer en Sommerfugl.

I 1869 fik Dalsgaard atter Lejlighed til at udføre en af sine mere omfangsrige Folkelivsskildringer: »En gudelig Forsamling i en Bondestue«, denne Gang et Billede

med ikke mindre end 30 Figurer. Maleriet, som er i Premierlieutenant Barnekows Besiddelse, er, endskønt rigt paa Lokalfarve, temmelig mørkt holdt, idet Lyset væsenlig kommer fra to smaa Vinduer tilhøjre, der endda er skyggede af nogle Skikkelser, som, af Mangel paa Plads, udefra bivaaner Mødet, og blandt hvilke Hovedet af en Mand med en Kasket paa kommer halvt til Syne.

Her behandles ikke, som hidtil i Regelen, noget dramatisk bevæget Optrin; hvad her kan være af Lidenskab eller Sorg er i det væsentlige trængt tilbage eller opløst i den glade Betagelse af Salmesangen. Denne ledes af en mild, hvidslipset, blond Præstemand, der nylig har talt nogle kærlige Ord til Vennerne. Hvis Billedet ikke straks stemte Beskueren hyggelig til Mode, vilde i næste Øjeblik Grundtvigs Billede paa Væggen overbevise ham om, at han ikke befandt sig blandt Fanatikere.

Overalt i Forsamlingen spores en lys og glad Opbyggelse. Dog, midt i Billedet, tæt ved Præsten, hvis Blik dvæler deltagende paa hende, staar en ældre Kone og græder; vi ser hende fra Ryggen, løftende Forklædet til Øjnene. Ved Siden af hende staar den, som vel har den halve Part i hendes Sorg, hendes Mand, kroget og mærket af Aarene, støttende sin ene Haand paa den lave Dørs Karm; Alvoren er ogsaa her Handlingens Kærne.

Et lyst Motiv af ung Forelskelse afværger i Billedets højre Side Stemningens Nedtyngen. En stiv og forlegen Svend i uldne Skjorteærmer, som ikke ret ved, hvad han skal gøre med sine lange Lemmer, er taget under naadig Beskyttelse af en meget vakker, resolut Pige, som har sat sig paa Bordet nær Vinduet, og i hvis Salmebog han faar Lov at kigge med. Bogstaverne danser for ham, hans Tanker er ikke hos Bogen, men ganske sikkert hos dens mørkøjede, skælmske Ejerinde. Ved det samme Bord, paa Bænken under Vinduet, mellem to Koner, ses et lignende

En gudelig Forsamling i en Bondestue

fornøjeligt Pigeansigt, en frisk og sød Profil, medens som Modsætning et blegt, indpakket, sygeligt Væsen har kilet sig op i Krogen, tæt ved Vinduet. Den tilstødende Stue er propfuld af ivrige Deltagere, og gennem den aabne Dør tilvenstre faar man ude i Gangen Øje paa en Gruppe af to syngende Smaapiger, som meget artige, med hinanden om Livet, deler Salmebog og frejdigt lader deres lyse Sopranstemmer blande sig i de voksnes Kor; et andet Sted i Billedet er Motivet paa en Maade gentaget med to gamle Børn, som ligesaa uforbeholdent giver sig Sangen i Vold. Den fredsæle, sølvhvide Gamle anspænder sin Opmærksomhed for at følge med i Salmebogen, som hans myndigere Ægtemage haandterer med den hos jævne Folk i deres Forhold til Tryksager karakteristiske, respektfulde Kejtethed.

Overalt træffer man paa udprægede og skarpt opfattede Fysiognomier, som med fuldkommen Vederhæftighed passer i denne lavloftede Stue, hvis kalkede Væg er prydet med en broderet »Navneklud« mellem Portræter af Frederik den 7de og Grundtvig. Folkene ere i »Kisteklæderne«. Billedets brogede Mangfoldighed af kulørte Baand, stribede Skørter o. s. v. genkalder meget troværdigt Mindet om pyntede Markedsgæster i gamle Dage. De vel afslikkede Træskeer, som de spisende efter Grøden eller Tykmælken har stukket op ved Bjælken under Loftet, det gamle Bornholmeruhr, det med Blomsterkruseduller malede Skab og den gardindækkede Alkove, alle disse taktfuldt underordnede Ting staar, naar Øjet søger dem op, rede med deres Vidnesbyrd, at Kunstneren ved, hvad han maler om.

Det vil ikke være ved sin Form, som er ret angribelig, at dette Billede vil blive staaende, snarere ved sine udmærkede Enkeltheder; men værdifuldt vil det være, og i stigende Grad, som Kulturbillede; thi i dets Sanddruheds

blankt pudsede, slebne Spejl ser vi en hel Tid tydelig for os, en Slægt, som endnu ikke er naaet af den langsomme, vældige Reaktionens Bølge, som med 1864 til Udgangspunkt efterhaanden skyllede hen over vort Folks Følelsesliv og i sit Spor efterlod sig Spot og gold Skepsis i nogle Lag og uhyggelig Pietisme i andre.

Dalsgaard arbejdede endnu paa den Tid som overalt i sin friskeste Kunst, efter levende Model; da han i sin Tid malede Pigen, som sidder paa Tønden i Billedet af »En hjemforlovet Artillerist«, voldte det ham store Vanskeligheder, at det smukke, stribede Skørt, hver Gang Modellen sad paa ny, faldt i andre Folder, i hvilke Stoffet bestandig syntes ham smukkere end i sin forrige Skikkelse, saa at han maatte skrabe ud og male om et Utal af Gange. Da Billedet endelig var færdigt, havde Pigen alene kostet ham 34 Rd. i Modelpenge.

Forøvrigt benyttede han, hvad han i sine Mapper kunde finde af gamle Studier til de særlig karakteristiske Bondeansigter eller Figurer. Man vil i den gudelige Forsamling, gennem den aabne Dør, ude i Gangen genkende Per Hansen fra en og anden af de her gengivne Tegninger.

Den virkelige Per Hansen var Røgter paa Krabbesholm; hans Gudelighed stod i et ligefremt Forhold til det Kvantum Brændevin, han havde faaet; naar han saaledes var fyldt med begge Arter af »spiritus«, var han meget bevæget og blev ved at synge Salmer ustandseligt, til han faldt i Søvn.

I Vinduet tilhøjre er et Ansigt af en Karl med Kasket paa, til hvilket Dalsgaard øjensynlig har benyttet den samme Studie som senere til »Landsbykunstneren«. Ofte stod Dalsgaards Venner for ham; en Del unge Damer har haft deres Part af Ansvaret for den manglende Illusion i nogle af de nydelige, undertiden lidt for kultiverede Skikkelser, som har skullet gælde for Bønderpiger. I den

gudelige Forsamling har hans Kollega ved Sorø Akademi, den Gang Adjunkt, nu afskediget Overlærer Rosing, trofast staaet for ham til Præstens Skikkelse; men ogsaa adskillige andre Sorøboere er afbildede i det store Maleri, hvilket havde til Følge, at Dalsgaard, da det var færdigt, og Nysgerrigheden steg i Byen, efter indstændig Opfordring udstillede Billedet paa Raadstuen, hvor det bragte hele Sorø paa Benene.

Idet vi fra dette ejendommelige Værk bevæger os henimod det næste, særlig interessante Punkt i Dalsgaards Produktion, »Landsbykunstneren«, skal jeg i Forbigaaende udpege nogle faa, mindre Billeder, som, uden at være dybt betegnende, dog bør erindres. De to Tegninger, en Dame, der gaar og læser et Brev, — hun maa tænkes ude i en Granskov —, og Pigen, som har anbragt sin Gynge i Døraabningen ud imod et Klitlandskab og glider drømmende ud og ind, ombølget af den friske Saltvandsluft, som i det endelige Billede har sat Spor i hendes skære, sunde Lød, er Forarbejder til et Par kønne, smaa Malerier, tilhørende Overlærer Rosing.

Af mere Betydning er »Pigen, der skriver«. Gennem det aabne Vindue ud til den lyse, liflige Sommerluft synes selve Poesien, der jo har Ærinde alle Vegne, at komme flagrende ind i det lille, stenbrolagte, landlige Pigekammer, hvor Træsengen med de grove Dyner begrænser Pladsen til den ene Side og et gammeldags Skab fylder op paa den anden. Den lille vingede Skabnings Flagren bemærkes dog ikke af Stuens Beboer; det er ingen Turgenjew, der her sidder med Gaasefjeren i Haand, og de Linjer, Pigen med stor Omhu fæstner til Papiret, er da heller ikke bestemt for nogen Verdensforlægger, snarest for en Veninde hjemme i Fødebyen, som skal have Rede for det sidste Dansebals Oplevelser. Men uanet af Barnet selv har Poesiens Genius kysset det sødeste Smil frem

En Dame, der læser et Brev. Studie

En Pige, der skriver et Brev

paa hendes Kind og i hendes Øjenkroge. Rummet med de pænt kalkede Vægge er ransaget af Solreflekser, og Pigen er saa uskyldig og saa indtagende, at hendes 17 Aars Tilværelse kan formodes lige saa fri for skumle Kroge. I sit tykke, stribede Skørt og de bare Arme med Smilehuller ved Albuerne sidder hun der og spænder Ben i lutter Ivrighed for at faa Linjerne til at staa lige, og under Hovedtørklædet titter en Lok lyst Haar frem ved den klare, barnlige Pande.

Dette nydelige Billede, som er malet i 1871 og tilhører Enkefru M. Prior, er betegnende for en hel Række Enkeltfremstillinger af unge Bondepiger.

»Stengangen paa Sorø Akademi«, med dets mange Portræter, blev i 1872 bestilt af Skolens Lærere, som ønskede at hædre den afgaaende Overlærer Sibbern. Ved dennes Død gik Billedet over i Philip Heymans Besiddelse, som købte det ved Auktion, og som, da Lærerne ønskede en Gengivelse af det ophængt i Akademiet, ikke blot gav Dalsgaard Tilladelse til at kopiere det, men selv skænkede et rigeligt Bidrag til Kopiens Erhvervelse.

Af nogen videre dekorativ Virkning er det lille Billede ikke, som det hænger i en af Stiftelsens store Sale; først naar man kommer tæt hen til det, vil man finde, at Interiøret, som minder om det Indre af Thorvaldsens Museum, har kønne pompejanske Farver, og at de enkelte Figurer er opfattede med et Lune og en Sans for Karakter, som maa gøre Billedet helt hyggeligt at besidde.

Der er raabt »op«, og Frikvarteret er forbi; en lille kvikt udseende Krøltop, som formodentlig er forsinket, løber hilsende forbi Overlærer Lorenzen, Naturhistorielæreren, som gemytlig svipper efter ham med sin Stok, bifaldet af et godmodigt Smil fra den gamle Rektor, Professor Tregder, hvis joviale Skikkelse ses tilvenstre med Ryggen mod et af Vinduerne.

Stengangen paa Sorø Akademi

En Geografilærer kommer med en stor Globus, og en Adjunkt, som tilbøjre i Forgrunden er paa Vej ud af Billedet, gør en meget god, malerisk Figur med sin smukt draperede Slængkappe og høje graa Hat. I Forgrunden til venstre er Digteren, Adjunkt Rosing og Dalsgaards Forgænger, Maleren, Professor Harder, fordybet i en Samtale. Den grandiose, aristokratiske Herre i Baggrunden til venstre er Gymnastiklæreren, og saa videre.

Alle disse Mænd var altsaa Dalsgaards Kolleger, og Billedet har for saa vidt her en særlig Interesse, som det antyder en Side af Kunstnerens daglige Omgivelse gennem 30 Aar af hans stille Tilværelse i den lille By.

Ewald i Rungsted
Skitse

Hvis noget Billede skulde kunne gøre »En Afsked« Rangen stridig som Dalsgaards i malerisk Henseende mest fuldendte Frembringelse, maatte det være det i flere Retninger jævnbyrdige »To Kvinder hos Landsbykunstneren«. Billedets lidt brunlige graa, i hvilket ingen Lokalfarver er fremtrædende, er harmonisk stemt, men ikke af nogen udpræget Charme. Dets Styrke er, blandt andet, Kompositionen, som er af en overordenlig Holdning og Uangribelighed med dens mesterlige Behersken af Billedets mange rette Linjer; dernæst vil særlig Malerøjet glædes over den holbeinske Prægnans i Tegningen af Figurerne og de

Besøg hos Landsbykunstneren

mange forskellige, i og for sig sirligt dannede Stykker Værktøj, som hænger paa Væggen, hvor de kaster smaa omhyggeligt iagttagne Slagskygger, og Blikket vil ligeledes med Velbehag følge den mageløse Redegørelse for Lys og Rum.

Men først og sidst er selve dette Landsbygeni, baade psykologisk og som malerisk Karakter, noget ganske for sig selv, enestaaende, som vanskelig jævnlægges andet Steds end i gammel tysk eller hollandsk Kunst.

Jeg er vis paa, at det er rigtigt set, at han har gemt sig bag ved sit hjærteprydede Kors, mens det bliver taget i Øjesyn af, hvad en Bedemand vilde kalde »den sørgende Familie«; det er ellers i Almindelighed et uimodstaaeligt Instinkt hos en Kunstner, der viser sit Arbejde frem, Punkt for Punkt at tage Del i det fremmede Øjes Tilegnelse af hans Værk. Men dette primitive og ufordærvede Talent er aabenbart en saa beskeden Natur, saa fri for Forfængelighed, at hans eneste Indskydelse, selv om han i sit Inderste er stolt af sit Værk, er en forlegen Taktfuldhed, som tilskynder ham til at vise sig saa lidt som muligt, indtil det stærke, oprivende Indtryk har fortaget sig hos hans Gæster.

Ubetalelig er dette generte Greb med Hænderne, som han nervøst tørrer i Forklædefligen, mens han ellers staar i stiv og ubevægelig Diskretion.

Den Virkning, hans Arbejde udøver paa dets tvende Beskuere, beror jo væsenlig paa, at det spiller paa Strænge; den stakkels Pige har, blændet af Taarer, lige faaet stavet sig igennem den Del af Indskriften paa det hvidmalede Hjærte, der lyder som følger:

UNGKARL MADS HANSEN

FRED MED DIT STØV!

Da er hun sunket sammen, og vi ser hende skjule sit Ansigt i Hulken. Ogsaa i dette Billede er Moderens Ømhed rede, men den gamle Kvinde, hvis kloge, dygtige Profil tegner sig imod Værkstedets lyse Væg, bliver staaende ret op, og alt imedens hendes Øjne dugges, er hun sig sit Ærinde bevidst og overbeviser sig om, at ogsaa Psalmeverset og det bestilte Arbejdes øvrige Udstyr er, som det skal være; kun hendes højre Haand stryger dæmpende og mildnende henover Datterens Hoved.

Naar jeg skal betegne, paa hvilke Punkter dette Mesterværk overgaas af Malerier som »Afskeden« eller det beslægtede med Motiv fra »Hosekræmmeren«, maa jeg især minde om hine Billeders større maleriske Simpelhed. Medens der i Billedet af »Landsbykunstneren« er lagt Vægt paa, ved de mange Instrumenter og Værktøjer, strøede over den lyse Væg med en Virkning som Bakterier under Mikroskop, at antyde Mandens flittige Virksomhed, og medens disse Detailler har tiltrukket en god Del af Malerens Opmærksomhed, er i »Afskeden« Anlæget præget af en storladen Stilhed, en kunstnerisk Resignation, hvis Hensigt er Dramaets Knaphed.

En Opdagelse

Og medens det senere Billede glim-

rer med Præstationer og hovedsagelig bæres af en genialt set Figur, synger hint sig ind i Hjærtet ved sine Linjers melodiøse Rhytme, sine Fladers højtidelige Ro og sin over al Maade dejligt fortalte Historie.

En Dreng, der ikke maa komme ud

Efter at have taget saadant Forbehold overfor Billedet af »En Landsbykunstner« vil Beskueren med en velgørende Hyggefølelse kunne sætte sig til Rette, og, opfyldt af Taknemmelighed for den Rigdom af Nydelse, som Billedet skænker, kunne gaa dets maleriske Enkeltheder igennem med Udbytte for hvert Skridt.

De fleste vil faa Øje paa Figurernes Livagtighed, det naturlige Foldekast i Mandens Forklæde, Lysets Smygen hen over Rundingerne i Pigens Skikkelse, men se ogsaa, hvor arkitektonisk tilfredsstillende Manden er tegnet ind mellem Linjerne i den aabne Dør, hvor en Flig af Himlen ses over Husets Sidelænge og Naboens Tag, og se, hvor morsomt silhuetagtigt hans Hoved staar — i Skygge af Korset — mod Træernes gule Blade! Paa en Kasse ved Siden af ham ligger en Stump Kridt og en Passer, Symboler — om man vil — paa Udkast og Korrektiv, paa den samme Intelligens, som har givet Værktøjerne deres

Studie, benyttet til „Landsbykunstneren"

hensigtssvarende, smukke Form. Økseskaftets S-dannede Bøjning og Bladets ejendommelige Vinkelforhold til Skaftet betyder Slægters Tænksomhed og Erfaring.

Man mærker, at Dalsgaard har været i god Forstaaelse med den Frembringelsens og Snillets Aand, som raader i en saadan Haandværkers Arbejdsrum, et Væsen, ringere i Anseelse, men af ædlere Udspring end Pengenes Aand, selv om denne oftest har til Huse i anderledes flotte Omgivelser.

Det maa være tilstrækkeligt at nævne et Par af de mindre Billeder, som er udført i de nærmest følgende Aar.

Fra 1875 er »En Opdagelse«, i hvilket en ganske ung Fiskerpige, som lige har leget Hest, til sin lille Broders Fortrydelse bliver helt glemsom ved den spændende Opdagelse af en Venindes Stævnemøde og stirrer fortabt ud imod Strandbredden, hvor de to, som tro sig alene, staar og kysses.

I 1877 har Dalsgaard malet det kønne lille Billede, som i Teknik minder om Vermehrens senere Produktion, og som forestiller »En Dreng, der ikke maa komme ud, før han har lært sin Lektie«. Knægten har rumsteret med alt, hvad han kunde faa fat paa, og tegnet Mænd og Koner for at faa Tiden til at gaa ad enhver anden Vej end den pligtmæssige. Nu er hans Opfindsomhed udtømt, og Kedsomheden er begyndt at slide i hans lille trodsige Sjæl.

En mærkelig Særstilling i Dalsgaards Livsarbejde indtager det store Billede, som smykker Foredragssalen i Vallekilde Højskole, »Ansgar og Ødbert døber en ung Moder og hendes Barn«. I Modsætning til saa mange af Folkelivsbillederne, hvor Livets Vanskelighed er betonet, lyser dette Lærred med sommerlig Festivitas, som naar Solen sejrrigt har brudt sig Vej og udstraaler Varme og Mildhed; og alligevel er her det virkelige Liv, hvis grove Brød vi jo dog bryder med Tak, holdt i Ære, Skildringen og det maleriske Udtryk besidder en velgørende Soberhed, som gør det fortalte nærværende og troligt.

Den Alvor og Livskundskab, som gennemgaaende præger Dalsgaards Produktion, giver forøget Myndighed til dette Billedes Beretning om, hvorledes der kan bryde varmende Lys ind i Menneskers Kreds, saa at Tvivl og Vankelmod besejres eller trænges i Baggrunden. Og der er det sjældne ved dette Budskab, at det virkelig gaar ud til »alle Folk«, ingen Dogmatik lukker her Døren karrigt paa Klem. De mange — sikkert ogsaa indenfor Kirken — der i saadanne Ting som Sakramente, Kors og Daab ser Symboler, skøn Form, vil, af hvad Billedet byder, tilegne sig Kærnen, som er den Godhed, Menneskene læres til at faa for hverandre; det er den, som lyser saa tiltrækkende fra Maleriets Midtergruppe. I dens Følge gaar Sansen for Renlighed, Orden og Skønhed, og saaledes — synes Kunstneren at mene — kunde Folk, efter fat-

tig Formue, faa Jorden gjort beboeligere. I den Omstændighed, at Billedet rent abstrakt og muligvis ganske uhistorisk viser et skønhedsadlet Liv paa Baggrund af brutal Vilkaarlighed, ligger dets Mission. Det er utænkeligt, at det ikke, anbragt under saadanne Forhold, paa et Sted, hvor unge Folk mødes for at forberedes til Livet, skulde faa stor Betydning.

Som det eneste Billede i Foredragssalen behersker det den Væg, ved hvilken Taleren har sin Plads, og hvor alles Øjne fra de rundt om ordnede Bænke, er rettet hen. Salens Farver er stemt roligt og dunkelt, saa at Billedet træder frem med en mærkelig Skonhed; det Sprog, det taler, turde med sin Klarhed og kloge Vederhæftighed yde et nyttigt Korrektiv for de Højskolens Mænd, hvis Ord daglig lyder Ungdommen i Møde fra Platformen under Billedet.

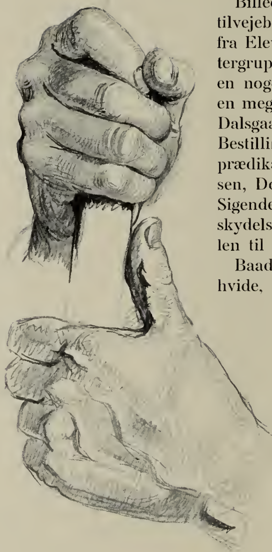
Men ogsaa til vore Malere har Dalsgaards Arbejde Bud, selv nogle af de ypperligste iblandt dem har noget at indhente her, hvor aldeles ingen forfængelig Sogen efter Mærkværdighed har forplumret Kunstnerens rene og simple Hensigt eller Værkets Overflade.

Det er ingen vidtloftig Tur ned til Vallekilde Hojskole, som naas over Holbæk og Hørve Stationer, og Valfarten lønner sig. Skolen, som, halvt skjult af Løv, med sine maleriske, rode Træbygninger forer Tanken hen paa en gammel Kongsgaard, er tegnet af Arkitekt Nyrop, og i Gaarden staar en ejendommelig, primitiv Mindesten, som Joakim Skovgaard har udtænkt, visende i grove Træk den afdode Forstanders, Ernst Triers, kraftige Fysiognomi. Skolen ejer desuden en Afstobning af Niels Skovgaards smukke Fremstilling af Aage og Else.

Alle Rummene er holdt i lavttonede Bondefarver, og Foredragssalen har Dalsgaard selv dekoreret, baade med Udskæringer og Farvesammenstillinger; den dodrode Væg

og det brune Træværk giver godt Relief til Maleriets levende Farver.

Billedet er malet i 1878 og tilvejebragt ved Sammenskud fra Elever og Forstander. Midtergruppen er, som før nævnt, en noget ændret Gentagelse af en meget smuk Altertavle, som Dalsgaard malede i 1872 paa Bestilling af den mærkelige Lægprædikant, Gaardejer Peder Larsen, Dons, som heri, efter eget Sigende, fulgte en Drøms Indskydelse, og som skænkede Tavlen til en Kirke paa Mors.

Studie til Ødberts Hænder

Baade Ansgars og Ødberts hvide, kutteklædte Skikkelser har vundet ved Forandringen; de er friere i Tegningen, Hovederne er smukkere, Ødberts Ansigt mere udtryksfuldt. Det spæde Barn, som her er nøgent og tegnet med en slaaende Realisme, er bleven til et fortryllende Midtpunkt i Billedet. Kompositionen har ikke helt ubetinget vundet, den er nok

saa samlet i Altertavlen, og Gruppen til venstre, som i det større Billede er ret svag, yder ringe Erstatning for de to karakterfulde Figurer, som i Altertavlen nærmer sig fra Baggrunden. Det straatækte Hus med dets bjælkebyggede Veranda, hvor Drengene er i Skole, forøger dog Interessen ved Billedet, ligeledes den barske, skindklædte Mand med Øksen og hans Kvinde, som med sit svøbte Barn paa Armen med en vis Betagelse følger det nye og mærkelige Optrin. Derimod er de to Spaakvinder bag ved Midtergruppen lidt melodramatiske og malerisk overflødige. Med et lykkeligt Greb lader Kunstneren her det gyldne Kors, som Ødbert holder løftet over Handlingen, tegne sig mod en Stump af Himlen, paa en saadan Maade, at dette Selvforsagelsens Tegn bliver et stilfuldt og vel tænkt Moment i Kompositionen.

Moderens unge friske Skikkelse er ikke væsentlig forandret; i begge Billeder bøjer hun sig frem, halvt i nænsom Ømhed med et moderligt stolt Blik paa Barnet, halvt i Ærefrygt, og rækker sin Førstefødte ind under »Genfødelsens Bad«. I hendes gule Haar, som er slaaet ud over den lyseblaa, folderige Kjole, perler endnu Draaber af Vandet fra hendes egen Daab.

Ansgar staar midt i Bækken, hvis klare, kølige Væld risler forbi hans nøjsomme Bolig; Udtrykket i det blonde, skægløse Ansigt bærer Vidne om kærlig Alvor og Hengivelse, og med en lige saa overbevisende Naturlighed er den fornemme, unge Franker tegnet, den eneste af Ansgars Klosterbrødre, som havde vovet sig til det vilde og raa Danmark med ham; barbenet og ydmyg staar han nu her og følger med begejstret Spænding den lille, fødte Vildmands Indvielse til et nyttigt og Gud velbehageligt Liv.

Ved sin simple og vel udtænkte Fordeling af lyst og mørkt, og ved sine smukt sammenstemte Farver — Mo-

Ansgar og Ødbert døber en ung Moder og hendes Barn

derens lyse blaa, svaret af gyldengult fra Kvinden til højre og blegrødt fra Barnets Klæder i Græsset — men ogsaa gennem Linjernes Rytme virker Billedet paa Nerverne, som festlig, orgelblandet Salmesang, der en Sommerdag strømmer ud fra den aabne Kirkedør.

Dets Værd beror dog i første Række paa dets Menneskelighed. Hvis man fra Højskolen gaar over i den nærliggende Kirke, vil man faa et stærkt Indtryk af, hvad dette vil sige; thi Roeds Altertavle her af den fortabte Søn, som er et overlegent, dygtigt og smagfuldt komponeret Billede, synes ved Sammenligningen tomt og goldt og ejer intet af dette naturlige, som saa føleligt griber Beskueren om Hjærtet overfor Dalsgaards i Formen mindre uangribelige Arbejde.

Det er ikke lidet tankevækkende at se et saadant Stykke Kunst i den Grad paa sin Plads! At rive det ud af sin Omgivelse og anbringe det paa et Museum, vilde være unænsomt.

Samlinger er i Grunden noget ganske til en Side, en Udskejelse fra den oprindelige Mening med Kunst, og det er et Spørgsmaal, om ikke den æstetiske Vederstyggelighed, denne Sammenroden af hinanden uvedkommende Indtryk, en Gang ad Reaktionens Vej fører os bort fra Staffelibillederne, tilbage til den naturlige Anvendelse af Maleriet som blivende Udsmykning af givne Rum. Vore Malere faar alt for lidt Lejlighed og Opmuntring til at øve Billedkunsten i dens højeste Form; de gode Altertavlers Sjældenhed viser, hvor ringe Sansen er for Maleriet som arkitektonisk Led. Kunsten vilde vinde nyt Liv, hvis den i Stedet for at være henvist til en katalogiseret Hyldetilværelse i Samlingerne blev stillet Opgaver, det være sig i Skoler, Læreanstalter, Biblioteker eller i rige Folks, dog under Tiden ret stabile, Hjem.

Dette Indlæg for den dekorative Kunst behøver ikke

at komme i Modstrid med en Hævden af Dalsgaards Realisme, som den bedste Del af hans Kunst; thi dels er Ansgarbilledet med al sin klare Skønhed mere virkeligt end adskillige af Dalsgaards Bondeidyller, og dels udelukker den monumentale Anvendelse slet ikke saadan sjælelig Finhed og Individualiseren, som den der udmærker f. Eks. »Afskeden«. Den Forestilling, som uvilkaarlig knytter det dekorative Maleri til den nøgne eller antikt draperede Figur, er ogsaa noget paa Vildspor; det dekorative Princip beror i Maleriet paa en bevidst Inddeling af Farvefladerne, uden Hensyn til, hvad Billedet forestiller.

I Hirschsprungs Samling, hvor Dalsgaard dog ikke kan siges at være repræsenteret i Forhold til hans Betydning for dansk Kunst, findes det bekendte, smukke Billede af Pigen, der staar i den aabne Dør og venter. »Mon han dog ikke skulde komme?« Det er malet 1879 og er det bedste af den Art af Motiver; der er noget ved dets maleriske Glød og Kraft, som minder om Jules Bretons plastiske og kærnesunde nordfranske Kvindetyper.

Det har nylig regnet, Vandpytterne staar endnu i Vejens Grus, og dette giver forøget Friskhed og Farvespil til det vakre, simpelt anlagte Billede; der er Forandring i Vejret, og da Pigebarnet netop har »strikket af Pinden«, benytter hun denne Pavse til at rejse sig og gaa ud i Døren, for endnu en Gang at forsøge paa at foregribe Begivenhedernes altfor langsomme Forløb. Der er Takt og Finhed i Figurens Bevægelse og i den Maade, hvorpaa Pigens Længsel og Utaalmodighed er antydet. Edderkoppen, der sidder Dagen lang som en Prik midt i sit Net mod den lille Rude over Døren, forstaar ganske anderledes at vente; den har sit sikre Instinkt. Mennesket har sit urolige Hjærte, og Stempelslaget af denne mægtige Bevægkraft er Billedets skjulte Uro og banker i Takt med noget hos Beskueren

Mon han dog ikke skulde komme

selv; vor egen Følelse vækkes, vore egne Minder kaldes til Live.

Dette indre Liv i et Kunstværk betinger dets endelige Værd, det er som den Aande, Skaberen i Genesis poesigyldige Fremstilling, blæser ind gennem den jorddannede Adams Næsebor. — Frembringerens eget Liv bliver Liv igen.

Det følgende Aar malede Kunstneren to andre Billeder med lignende Motiver, som er udført med ikke mindre teknisk Omhu, men hvor Poesien unægtelig svigter en Smule, idet vi ved Poesien altsaa forstaar det indblæste Liv, Sjælen. Rene Dukker er de dog ikke, disse »idealske« Figurer; en vis slank og fin Ynde er der over Pigen ved Postkassen. Med et ingenueagtigt Temperament har hun smidt alle de uvedkommende, intetsigende fremmede Postsager paa Jorden, og med et vredt Blik stirrer hun ned i den tomme, dumme Kasse. Billedet ejer ogsaa skære, sommerlige

Er der da ikke noget Brev?

Farver — men hvor bor hun, denne fine, gratiøse Skabning, om hvem man med større Ret end overfor Bretons Skikkelser kan sige, at »om hun er Bonde, bliver hun i al Fald ikke ved at være det ret længe«. Mon ikke hendes Adresse er lige saa sporløst forsvunden, som hin, »Nattergalen i grønne Lund« betroede Digteren, som »lytted dertil en Midnatsstund og mon det om Morgenen glemme«?

Kort sagt, hun er ikke ganske det, hun forestiller, men derimod saadan noget som en lille dydig, dansk Balletpige paa det kongelige Theater.

Der er ogsaa lidt rigeligt med Sukker i Tillavningen af det andet Billede »Hun forsøger at gøre det godt igen«, hvor en velskabt og net lille Jomfru staar paa Taaspidserne for at forsone sin Kæreste, den unge Fisker. Hvis det virkelig, som en mere driftig end samvittighedsfuld Kunsthandler en Gang udtrykte sig, var det »*porpulære*«, det kom an paa, maatte disse Billeder betegne Højden af denne Kunstners Frembringelse.

Men lykkeligvis, ikke for alle »Liebhavere« er Kunsten blot en Forfriskning, indtaget i Hast paa Strøget.

For nogle, ikke alene blandt dens Udøvere, er den Liv og Blod; og i helt andre Billeder har Dalsgaard nedlagt sin Lidenskab og sin bedste Kraft.

Lægen skriver Recept til det syge Barn

DALSGAARDS mesterlige Selvportræt har jeg paa et tidligere Punkt omtalt først af alle Billederne i den Hensigt straks at gøre Læseren fortrolig med den Personlighed, hvis Livsgærning vi skulde følge gennem Bogen. Ellers var her efter Tidsfølgen det Sted, hvor der skulde været dvælet nærmere ved dette Arbejde. Kunstneren staar med det i Aaret 1882, 58 Aar gammel, paa sin Livsstignings Højde; han har ingensinde malet mere bevidst dygtigt, aldrig har hans Ævne og Vilje sluttet tættere sammen end i denne meget fuldstændige Udfoldelse. Dermed er dog ikke udelukket, at andre, selv mindre formfuldendte, Ytringer af hans Genius rummer mere Poesi og maa sættes højere; thi heller ikke i Kunsten er den geometrisk maalende Retfærdighed sidste Instans, ogsaa her vil det hænde, at de sidste bliver de første, og de første bliver de sidste.

Men at der er et Højdepunkt for Kunstnerens saa at

Studie til Jesus for de Skriftkloge i Helligdommen

Studie til Nadveraftenen

sige fysiske Ydeævne, og at dette ligger i hans Manddoms bedste Aar er kun naturligt.

Det maa siges, at de følgende 20 Aar har intet Hovedværk at opvise; end ikke den Serie af religiøse Billeder, som har optaget Dalsgaard saa stærkt i den sidste halve Snes Aar, efter at han har taget sin Afsked fra Skolen, kan betegnes som saadant. Her har Kunstneren alt for meget givet sig Udenadsmaleriet i Vold, især til Skade for Koloriten, som er kommen »Overføringsbillederne« nærmere, end godt er.

Samlingens 21

Billeder kan dog siges at rumme en Del psykologisk og digterisk interessante Enkeltheder, og af og til en udviklet Anordningsævne; et og andet af de smaa Malerier er virkelig smukt, saaledes det nydelige huslige Interiør, hvor Drengen, Jesus, bærer Brænde ind til Moderen i Køkkenet, eller det stemningsfulde Stjærneskærsbillede »Paa Vejen til Getsemane, Skærtorsdag Aften«. I Billedet med Jesus i Getsemane Have har Dalsgaard, til Trods for den naive Ufuldkommenhed i Tegningen af Figurerne, naaet et enestaaende, lidenskabeligt Udtryk for den Sjælekval, som kun et nervøst af Tvivl ophidset Menneske, ikke nogen Gud, kan tænkes at gennemleve. Den Svaghed, som faar Jesus til, bogstavelig ved Siden af sig selv, nær Vanvid, at vride sine Hænder i Krampe, medens Haaret rejser sig paa hans Hoved, og Øjnene truer med at gaa ud af deres Huler, er saare menneskeligt og gribende set, men passer ikke ret sammen med den Ortodoksi, som i andre af Billederne — Fristeren, Himmelfarten o. s. v. — stikker Hestefoden frem, havde jeg nær sagt!

Seriens Gentagelse af Motivet med Marias Besøg hos Elisabeth kan ikke maale sig i storslaaet Simpelhed eller i Inspiration med det oprindelige, tidligere beskrevne, Billede.

Heller ikke det i 1883 udførte Bondebillede »Lægen skriver Recept til det syge Barn« staar paa Højde med tidligere Kompositoner af samme Art.

Den sippede Doktor er en kedelig Patron at se paa, og Billedet er splittet i sin Anordning, kunde godt skæres midt over i to Malerier.

Men ser man paa Enkelthederne, da er Gruppen ved Døren god; især Tjenestedrengen, som, medens han er i Færd med at skylle Medicinflasken, med et Udtryk af Spænding og Ansvar indprænter sig den Besked, han skal have med paa Apoteket. Og det selvstændige Billede til-

Den syge Kone

højre med Gæsterne, som sidder deltagende hos Barnet, ejer nydelige Momenter. Vuggen, hvor to smaa Hænder antydes bag Puden, er udmærket malet, ligesaa Mandens og de fremmedes Dragter. Se Gaardmandskonen med det stribede Silkeforklæde og den fint pibede Krave op om Ørene, som bøjer sig nabovenligt fremover, iagttagende den lille Patient, ikke at tale om den lille, forlegent smilende Pige, som sidder ved Siden af hende.

I Aaret 1900 har Dalsgaard malet et af ham tidligere anvendt Motiv, en syg Kone, som er kommen sig saa

Maden er færdig!
Dalsgaards seneste
Genrebillede

vidt, at hun har kunnet anbringes, pakket op i en Stol, uden for Huset for at trække lidt mild og frisk Luft. Hendes lille Dreng smigrer sig frem til hende, og en ældre Kvinde kommer med noget godt i en Skaal. En Blyantsskitse hertil giver et Begreb om Billedet; Patienten smiler med et Skær af Lykke ved Følelsen af Kræfternes Tilbagevenden og ved Bevidstheden om at være omgiven af Kærlighed.

Dalsgaard i Aaret 1900.
Tegnet af Forfatteren

I Almindelighed bevæger den tekniske Udvikling sig fra det ængstelige, spidse, til det bredere Foredrag, som, hvis der indtræder Demoralisation, kan udarte, snart i Massivitet, snart i usmagelig Elegance.

Dette synes at være Loven for Individualiteter og hele historiske Perioder i den bildende Kunst.

Der er ogsaa i den Henseende, om end ubevidst, en egensindig Udenforstaaen ved Dalsgaard, en genialt selvraadig Skriven fra højre til venstre. Tegningerne fra hans

tidligste Aar, umiddelbart efter Akademitiden, hvoraf flere er gjort med en overraskende, fuldvoksen Kraft og vittig Sikkerhed, viser endnu tydeligere end Malerierne, hvorledes hans Kunstnerpersonlighed, saa at sige pludselig, en Gang for alle har krystalliseret sig med sin ejendommelige, tydelig udtalte Begrænsning. Hvad Udvikling, der har været i Tidens Løb, har bestaaet i en nu og da renere Aflejring — eller en periodisk Forvitring af Kanter; under Synspunktet Dekomposition kan en hel Del af Dalsgaards »idealiserede«, især religiøse Billeder, betragtes.

Allerede Billedet med Mormonerne er klassisk og til det yderste betegnende for Kunstneren, aldrig frembringer han noget mere Dalsgaardsk.

Det er derfor meget muligt, at hans Kunstnerbane heller ikke vilde have frembudt større Overraskelser, mærkeligere Landvindinger, selv om Forholdene ikke havde fort ham til den lille, lukkede Klosterby. Som han er, vilde han have skabt sig Stilhed, om nødvendigt ved at stoppe Ørene til, og vilde rimeligvis have styret sin Kurs uden at anfægtes.

Ikke Anelsen eller det mægtigt omfattende Syn har været hans Styrke; men den indtrængende Concentration, som stræber i modsat Retning til det samme Maal, Bestemmelsen af Livets Kærnepunkt.

Vi har i alt vort Maleri kun haft ét egenligt Geni, — Digteren af Dødsrigebilledet — som har formaaet at spænde over en mægtig Ide og give den et malerisk Udtryk, som sprænger baade Landets og Tidens Grænser og river Tanken med sig bort til Renæssancen, til de blaa Bjærges Virkelighed.

Dalsgaards Betydning for dansk Kunst, som er lige saa uomtvistelig, har været af en hel anden Art; hans Arbejde har været et forberedende. Ved en enestaaende Skarphed og Indtrængen, forbunden med kærlighedsfuld

Nænsomhed har han ført baade sjælelige og maleriske Kilder frem i Dagen, som har forfrisket og styrket vor Kunsts Udøvere. Ingen i hele vort Maleri er saa oprindelig som Dalsgaard; Eckersberg fik aldrig i sine Figurbilleder helt udryddet det akademiske, hos Lundby og Skovgaard sporer man — forøvrigt med Glæde — Indvirkning af gammel hollandsk Kunst.

Hverken til Bloch, Exner eller Otto Bache staar den Del af vort nuværende Maleri, som kan kaldes udpræget dansk, i nogen særlig Grad i Gæld, selv om hine udmærkede Kunstnere har haft stor Fortjeneste, som Midlere, der har lagt bekvemt farbar Bro for Publikum. Derimod falder det vanskeligt at tænke sig Michael Anchers friske og storslaaede Kunst opstaa uden Dalsgaards Folkelivsbilleder, som et med Købke og Constantin Hansen forbindende Mellemled.

Købke var en fin og klar Naturalist, men det heroiske Moment mangler ganske i hans Opfattelse af Almuen; og hos Constantin Hansen, som baade har Farvens Blondhed og det monumentale, savnes for saa vidt det skarpt individualiserende, som det netop er det, der ganske væsenlig har grundlagt vor ejendommelige Storrealisme, til hvilken jeg regner baade Hammershøj og Ejnar Nielsen. Naar hin Klarhed truer med at forvitres og forflygtiges hos baade Michael og Anna Ancher, Krøyer, Johansen og Paulsen, vil de Unge, som skuffes heraf, ikke kunne gøre noget bedre end at studere Dalsgaards stortskaarne tidlige Naturalisme, hans Farvers Umiddelbarhed, hans Tegnings energiske Indtrængen, som betinger hine Billeders Psykologi; her vil de kunne bade deres Øjne karske.

Skylden for, at Dalsgaard ikke har naaet, hvad han udover Realismen har tilsigtet med sin kirkelige Kunst, kunde det ligge nær at tilskrive hans afsondrede Liv, fjærnt fra udviklende og udvidende Indflydelser. Men som

Studie til Fremstillingen i Helligdommen

jeg allerede har antydet, jeg tror ikke, at Sagen vilde have stillet sig meget anderledes under andre Forhold.

Ingen faar i stærkere Grad end Maleren indpræntet Relativitetens Grundsætning. En Farve er kold i nogle Omgivelser, varm i andre; Lyset paa en Pandes Runding kan være grumset og uden Kraft; saa snart det begrænses af de rigtige Mellemtoner, kan det, uden i sig selv at være rørt, pludselig staa klart med skuffende Virkning.

Arbejdet er en Skole i praktisk Filosofi. Saaledes ser jeg ogsaa Relativitetens Lov i den Omstændighed, at hin overordentlige Ævne til Concentration, som har været Dalsgaards Styrke, som har gjort det muligt for ham at definere sine Skikkelsers Karakterer og deres Sjælstilstande saa skarpt og saa udtømmende, synes at have været hans Hindring paa det abstrakte Omraade.

Hans meget sluttede Ævne til at tænke har gjort ypperlig Fyldest overfor konkrete Momenter i de kirkelige Billeder, overalt hvor det simpelt menneskelige har faaet Lov at herske, er der kommen noget godt frem; huslige Scener og naturlig Sorg og Lidelse skildrer han med inderlig Forstaaelse, men hvor det gælder omfattende Syn, har hans »Bekendelse« ikke mere overbevisende Magt, end man kan finde hos en brav Landsbypræst.

Det vilde være uskønsomt at dvæle længe ved denne Side af Dalsgaards beundringsværdige Virksomhed som Maler; kun vil jeg, for ikke at blive misforstaaet, minde om, at Religionen heller ikke i Kunsten behøver at staa udenfor eller »over« det naturlige. Skovgaard synes, naar han har forkyndt Kristendom, at være gaaet til dens Kærne, saa at alle alvorlige Mennesker kan drages, og faa behøver at gaa bort uden Udbytte; hans Tale er i dobbelt Forstand Billeder, og »Røveren i Paradiset« er et Symbol paa Alverdens, ogsaa det guddommeliges, Naturlighed.

Studie til
Hyrdernes Englesyn

Endnu kun et Par officielle Data: Dalsgaard valgtes til Medlem af Kunstakademiet 19de Februar 1872; i 1879 blev han udnævnt til Ridder af Danebrog, og den 19de August 1892 tog han sin Afsked som Lærer ved Sorø Akademi og hædredes samtidig med Professortitelen.

I Udkanten af Sorø, hvor Hovedgaden munder ud i en hyggelig Allé, ligger det lille, uanselige, graa Hus, hvor Dalsgaard lever sit fredelige Liv, omgiven af sin Hustrus og sin Plejedatters utrættelige Ømhed.

Den lille Urtegaard med dens Nøddegang og Hybenbuske ligger godt gemt, overskygget af Tjørn og Guldenregn og Kastanjer; med sine pynteligt revne Grusgange, kantet af smaa bitte, klippede Buksbomhække, med sin Køkkenafdeling, hvor Salaten lyser som bleggrønne Blus mod den sorte Muld, kunde den afgive Baggrund for en stille Klosterbroders kutteklædte Skikkelse.

Den gamle Professor med sin Silkekalot og det snehvide Halsbind og den gemytlige Shagpibe passer dog fuldt saa godt.

Det er Søndag Aften paa den lange Sommerdag og henad Sengetid. Fra Havens duggede Kølighed begiver vi os ind i de hyggelige, skinnende rene Stuer, over hvilke der hviler en fordringsløs, men fin, gammeldags Tone. Her lejrer hele Huset med det tilkaldte Tyende sig i en Kreds om sin hvidskæggede Patriark. Piben er slukket og gemt bort, og Professoren begynder at tage Brillerne frem og sætte sig til Rette ved den øverste Ende af Dagligstuens Bord, tæt under Lampens milde Lys, med et Bind af Hostrups Prædikener.

Og naar Stykket er læst højt, og en simpel Bøn er hørt, bryder vi op og takker vor Vært for den smukke Dag; og snart hviler alt i Ro.

LANGKJÆRS BOGTRYKKERI KØBENHAVN

